SESIUNEA INTERNAȚIONALĂ A
MUZEULUI DE ISTORIE NAȚIONALĂ ŞI ARHEOLOGIE
CONSTANȚA

PONTICA 2015

PROGRAM

<table>
<tr><td>6 oct
Marți
11.00

13.00</td><td colspan="6">Aula „Adrian Rădulescu"
❖ Deschiderea oficială a Sesiunii Ştiințifice Internaționale PONTICA 2015

Sala „Ovidiana"
❖ Vernisajul expoziției: Memento arheologic dobrogean</td></tr>
<tr><td colspan="7">Comunicări pe secții</td></tr>
<tr><td></td><td>Sala 1
Preistorie</td><td>Sala 2
„Mircea cel Bătrân"</td><td>Sala 3
„Tezaur. Colecție sticlă"</td><td>Sala 4
„Administrație"</td><td>Sala 5
Aula „Adrian Rădulescu"</td><td>Sala 6
„Ovidiana"</td></tr>
<tr><td>6 oct.
Marți
16.00
20.00</td><td>Preistorie</td><td>Masa rotundă
Arheologie preventivă în Dobrogea</td><td>Medievală</td><td>Numismatică</td><td></td><td>Modernă-Contemporană</td></tr>
<tr><td>7 oct.
Miercuri
9.00
13.30</td><td>Preistorie</td><td>Greco – romană</td><td></td><td></td><td>Numismatică</td><td>Modernă-Contemporană</td></tr>
<tr><td>7 oct.
Miercuri
16.00
19.00</td><td></td><td>Greco – romană</td><td></td><td></td><td></td><td>Modernă-Contemporană</td></tr>
</table>

6 - 7 octombrie
2015

Marți, 6 octombrie 2015
Aula *„Adrian Rădulescu"*
Orele: 11.00– 13.00

Deschiderea oficială
a Sesiunii Ştiinţifice Internaţionale

PONTICA 2015

- Alocuțiuni oficiale

- Emilian Popescu

Primele semne ale creştinismului. Apariţia lor în istorie.

- Virgil Mihăilescu Bîrliba

Jocuri şi jucători în Barbaricum.

- Constantin C. Petolescu

Zikidiba – de la Sucidava dobrogeană la Sucidava olteană.

- Ioan C. Opriș

Capidava – primul șantier major de conservare-restaurare și punere în valoare a unui monument antic dobrogean după 1990, finanțat prin Programul Operațional Regional 2007-2013/ Axa prioritară 5/ Domeniul major de intervenție 5.1.

Marți, 6 octombrie 2015
Sala 1 - *„Preistorie”*
Orele: 16.00 – 20.00

SECȚIA PREISTORIE

Moderatori: Cristian Schuster, Neculai Bolohan
Secretar: Cătălin Lazăr

- Raluca Kogălniceanu, Costel Haită

Piesele din piatră şlefuită folosite ca inventar funerar în cimitirul Hamangia de la Cernavodă - Columbia D. Analiză tipologică şi contextuală.

- Cătălin Lazăr, Ionela Crăciunescu, Mihai Florea

Considerații privind mormintele de subadulți din cimitirul eneolitic de la Sultana-Malu Roșu.

- Adelina Darie, Gheorghe Niculescu, Migdonia Georgescu, Cătălin Lazăr

Obiectele de metal din aşezarea eneolitică de tip tell de la Sultana - Malu Roşu. Aspecte morfologice şi context social.

- Roxana Sandu, Monica Mărgărit, Valentin Radu, Cătălin Lazăr

Mărgelele eneolitice din cadrul necropolei de la Sultana - Malu Roşu.

- Done Șerbănescu, Olguța Androne

Amenajarea spațiului aşezării eponime a culturii Gumelnița. Observații preliminare.

Pauză de cafea

- Mirela Vernescu

Suteşti-Popina, jud. Brăila. Campania 2015.

- Neculai Bolohan, Alexandru Gafincu

O depresiune geografică, un bazin hidrografic și descoperiri recente aparținând culturii Noua la est de Carpați.

- Sorin Cristian Ailincăi, Mihai Constantinescu, Adrian Bălăşescu

Possible Early Iron Age Sanctuary at the Lower Danube. The Finds from Satu Nou – Valea lui Voicu (South-Eastern Romania).

- Costin Croitoru, Stănică Pandrea

Descoperiri arheologice preistorice de la Valea Mărului, jud. Galați.

- Cristian Schuster, Done Şerbănescu

Despre oglinzile din bronz din dava de la Radovanu, jud. Călăraşi.

Miercuri, 7 octombrie 2015
Sala 1 - *„Preistorie"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIA PREISTORIE

Moderator: Stănică Pandrea
Secretar: Valentina Voinea

- Adina Boroneanț, Clive Bonsall

Neoliticul timpuriu de la Porțile de Fier între tradiție și inovație.

- Vasile Opriș, Cristian Eduard Ștefan

Ceramica Boian-Spanțov descoperită la Vistireasa 3 (Nanov, jud. Teleorman). Studiu de caz.

- Cristian Eduard Ștefan

Vase miniaturale descoperite în aşezarea Vinča – Turdaș de la Şoimuş-La Avicola (Ferma 2), jud. Hunedoara. Studiu de caz.

- Valentina Voinea

Reprezentări antropomorfe în cultura Hamangia.

- Vasile Opriș, Theodor Ignat, Cătălin Lazăr

Evoluția tehnologiei ceramicii de la eneoliticul timpuriu la eneoliticul mijlociu în situl de la Sultana-Malu Roșu.

Pauză de cafea

- Ignat Theodor Aurelian, Opriș Vasile , Lazăr Cătălin

Considerații privind producția ceramicii în cadrul fazelor A2 și B1 ale culturii Gumelnița. Un studiu de caz asupra aşezării de tip tell de la Sultana-Malu Roşu.

- Stănică Pandrea

Ceramica Gumelnița A1 descoperită în tell-urile de la Lişcoteanca și Însurăței (Valea Călmățuiului, jud. Brăila).

- Monica Mărgărit, Adina Boroneanț, Clive Bonsall, Adrian Bălăşescu

Oameni și animale în mezolitic - industria materiilor dure animale în aşezarea de la Icoana (jud. Mehedinți).

- Mihaela Golea, Mala Stăvrescu-Bedivan, Cătălin Lazăr

Considerații asupra utilizării speciei Vitis vinifera în perioada eneolitică din România.

Marți, 6 octombrie 2015
Sala 2 - *„Mircea cel Bătrân"*
Orele: 16.00 – 20.00

SECȚIA GRECO - ROMANĂ

ARHEOLOGIE PREVENTIVĂ ŞI RESTITUIRI ISTORICE ÎN DOBROGEA

Moderator: Ioan C. Opriș
Secretar: Tiberiu Potârniche

- Ioan C. Opriș

Cercetări arheologice preventive la Capidava. Aprilie - octombrie 2015.

- Cătălin Dobrinescu, Tiberiu Potârniche, Vitalie Bodolică, Marius Lascu

Săpături preventive extra muros la Capidava în zona centrului de informare turistică – parcări - căi de acces și rețea de drumuri.

- Cătălin Dobrinescu, Vitalie Bodolică

Săpături preventive în zona portului antic de la Capidava.

- Mihai Duca, Radu Petcu

Săpături preventive intra muros în zona curtinelor A, B și C ale cetății de la Capidava.

- Tiberiu Potârniche, Marius Lascu

*Săpături preventive intra muros în zona curtinei G a cetății de la Capidava.*6.

- Alexandru Ratiu, Mihai Duca, Radu Bălănescu

Săpături preventive intra muros la turnul de poarta nr. 7, turnul belvedere din sectorul VI și turnul nr. 8.

- Irina Achim

Biserica paleocreştină de la Capidava. Campania 2015.

- Mihai Ionescu, Sorin Marcel Colesniuc

Cercetări arheologice preventive la Tomis.

- Cristina Alexandrescu, Alexandru Morintz

O excursiune arheologică la Axiopolis.

- Constantin Nicolae

Restituiri – cetatea de la Hârșova

- Gheorghe Papuc

Tropaeum Traiani. Note istoriografice.

- Carmen Bem

Din cer pe pământ. Fotografia aeriană document și martor.

Miercuri, 7 octombrie 2015
Sala 2 - *„Mircea cel Bătrân"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIA GRECO - ROMANĂ

Moderatori: Constantin C. Petolescu, Victor Cojocaru
Secretar: Irina Nastasi

- Natalia Mateevici, Mihaela Iacob, Dorel Paraschiv

Amfore elenistice descoperite în punctul Zimbru (Sălcioara, jud. Tulcea).

- Mircea Angelescu

Histria - cercetări recente privind zidul de incintă al acropolei în epoca elenistică.

- Mircea Dabîca

Histria. Sector Sud. Campaniile arheologice 2014-2015.

- Maria Bărbulescu, Livia Buzoianu

Observații privind populația teritoriului Tomisului în epocă romană timpurie în lumina documentelor epigrafice.

- Denisia Liușnea

Observații privind portul Tomis în perioadă romană.

- Victor Cojocaru

Emitenți şi beneficiari ai decretelor de proxenie în spațiul pontic.

Pauză de cafea

- Nelu Zugravu, Claudia Tărnăuceanu

Informații despre creştinismul dunărean într-un martirologiu irlandez.

- Pr. Ionuț Holubeanu

Noi interpretări privind rangul scaunului bisericesc de la Tomis în secolele al V-lea şi al VI-lea.

- Viorica Rusu-Bolindeț

Produse ceramice cu reprezentări religioase descoperite în Sectorul Basilica extra muros de la Histria.

- Constantin Băjenaru

Basilica paleocreştină de la Ulmetum.

- Ioana Crețulescu, Lucian Mureșan

Evoluția practicii funerare romane în zona de contact între păgânism şi creştinism la Dunărea de Jos. Aspecte juridice şi iconografice.

- Vasilica Lungu

Histria, Iustinian şi evreii.

Miercuri, 7 octombrie 2015
Sala 2 - *„Mircea cel Bătrân"*
Orele: 16.00 – 19.00

SECȚIA GRECO - ROMANĂ

Moderator: Mihail Zahariade
Secretar: Constantin Băjenaru

- Mihail Zahariade

Săpăturile arheologice din 2015 în Edificiul IV de la Halmyris.

- Ștefan Honcu, Lucian Munteanu

Cercetări arheologice în zona extra-muranǎ a cetății Ibida.

- Mihaela Iacob, Dorel Paraschiv

Descoperiri arheologice de epocă romană la Războieni (com. Casimcea, jud. Tulcea).

- Adriana Panaite

Peisajul roman în Moesia Inferior - studiu de caz.

- Dan Elefterescu

Scurtă privire asupra ceramicii glazurate de la Durostorum (Ostrov - Ferma 4).

Pauză de cafea

- Ștefan Georgescu

Câteva considerații despre atelierul lui Amia(s).

- Cristina Alexandrescu, Cristina Georgescu

Restituiri grafice. Fragmente de statui romane din bronz de la Ilişua Bistrița Năsăud.

- Lavinia Grumeza

Noi morminte şi noi ritualuri sarmatice descoperite la nord de Mureş (Autostrada Arad-Nădlac).

- Dragoș Lucian Gorgan, Neculai Bolohan, Florica Mățău, Ovidiu Popescu, Mitică Ciorpac

New perspectives from old samples: DNA analysis of human population from Eastern Romania.

Marți, 6 octombrie 2015
Sala 3 - *„Tezaur. Colecția sticlă"*
Orele: 16.00 – 20.00

SECȚIA MEDIEVALĂ

Moderator: Radu Ştefan Vergatti
Secretar: Cristina Talmațchi

- Bogdan Ciupercă

Două fibule digitate descoperite recent pe teritoriul județului Prahova.

- Radu Ștefan Vergatti

Ghiorghe Papuc şi dezlegarea misterului catacombelor din oraşul Tomis.

- Oana Damian, Mihai Vasile

Valul mare de pământ în contextul fortificațiilor liniare dobrogene.

- Stella Doncheva, Ivajlo Bunzelov (Bulgaria)

The preparation of crosses in Medieval Bulgaria in 10th century.

- Cristina Paraschiv-Talmațchi, Gabriel Custurea

Despre o posibilă epavă medievală din lacul Sinoe.

- Gh. Mănucu-Adameșteanu

Descoperiri arheologice și numismatice de pe teritoriul satului Enisala, comuna Sarichioi, jud. Tulcea (sec. IX-XIV).

Pauză de cafea

- Aurel Stănică

Cercetările arheologice preventive de la Isaccea - Noviodunum (TPF). Campania 2014.

- Eugen Nicolae

O plăcuță de bronz cu inscripție din secolul al XIV-lea descoperită la Costeşti, raionul Ialoveni, Republica Moldova.

- Anca Popescu

Dobrogea de nord în registre otomane din sec. al XVI-lea.

- Niculina Dinu

Comerțul cu ceramică otomană în spațiul românesc (sec. XV – XVIII).

- Valentina Voinea, Bartlomiej Szmoniewski (Polonia), Anca Popescu, Aurel Mototolea, Mihai Florea

Noi descoperiri de epocă otomană pe Valea Casimcei: Cheia – Pazvant.

- Cornelia Cărpuş, Leonid Cărpuş

Analiza unor sedimente din aşezarea Cheia – Pazvant II. Interpretări preliminare.

Marți, 6 octombrie 2015
Sala 4 - *„Administrație"*
Orele: 16.00 – 20.00

SECȚIA NUMISMATICĂ

Moderator: Emanuel Petac
Secretar: Dan Vasilescu

- Daniela Cristea-Stan, Bogdan Constantinescu, Daniele Ceccato (Italia), Gabriel Talmaţchi

Considerații asupra aliajelor de tip bronz folosite la producerea vârfurilor de săgeți și a semnelor monetare găsite în Dobrogea.

- Gabriel Talmaţchi

Câteva observaţii privind semnele monetare din coloniile apusene ale Pontului Euxin (sec. VI a.Chr.).

- Delia Moisil

Tezaurul de vârfuri de săgeți descoperit la Medgidia(?), jud. Constanța.

- Mihai Dima

Contribuții privind clasificarea monedelor histriene de argint din grupa a III-a.

- Aurel Vîlcu

Aurul monetizat la Dunărea de Jos la sfârşitul secolului IV a. Chr. şi războaiele diadohilor.

Pauză de cafea

- Emanuel Petac, Gabriel Talmațchi

Consideraţii cu privire la un posibil tezaur elenistic: Lipniţa, jud. Constanţa.

- Theodor Isvoranu

Observaţii asupra circulaţiei monetare la Tomis şi Histria în contextul „războiului scitic".

- Steluța Grămăticu

Monede celtice din colecția Maria și Dr. George Severeanu.

- Aurel Vîlcu, Alexandra Ţârlea

Descoperiri monetare recente la Histria (sectorul ACS).

- Bogdan Constantinescu, Daniela Cristea-Stan, Aurora Petan, Eugen Iaroslavschi

Analiza compoziţională a unor obiecte de bronz găsite în zona cetăţilor dacice din Munţii Orăştiei.

Miercuri, 7 octombrie 2015
Sala 5 - Aula *„Adrian Rădulescu"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIA NUMISMATICĂ

Moderator: Silviu Purece
Secretar: Dan Vasilescu

- Adrian Popescu (Anglia)

Câteva observaţii în legătură cu monedele emise la Tomis în secolul I p.Chr.

- Silviu I. Purece

Evoluţia tipologică a monedelor de tip Larissa – Apollo Amphipolis.

- Mihaela Iacob, Dorel Paraschiv

Descoperiri arheologice de epocă romană la Războieni (com. Casimcea, jud. Tulcea).

- Lucian Munteanu

Moneda romană în hinterlandul provinciilor Dacia și Moesia Inferior.

- Eugen Paraschiv

Sigilii de la Tomis aflate în colecția Muzeului Național de Istorie a României.

Pauză de cafea

- Gabriel Talmațchi, Laurențiu Cliante

Descoperiri monetare provenind dintr-un nou vicus aflat în teritoriul tomitan.

- Dan Vasilescu

Rarități numismatice descoperite la Ulmetum (Pantelimonu de Sus, jud. Constanța).

- Claudiu Munteanu

A doua parte a colecției numismatice dr. Friedrich Mauksch (Sebeș), donată Muzeului Național Brukenthal - prezentare generală.

- Radu Gabriel Dumitrescu

Un tezaur de monede bulgărești și sârbești descoperit la Lazu, jud. Dolj (sec. al XIV-lea p.Chr.)

Marți, 6 octombrie 2015
Sala 6 - *„ Ovidiana"*
Orele: 16.00- 20.00

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Moderatori: Tahsin Gemil, Gheorghe Dumitraşcu
Secretar: Lavinia Dumitraşcu

- Gheorghe Radu Stănculescu

Marinarii englezi de pe HMS „Cockatrice" au adus, încă din 1865, „microbul" fotbalului la Gurile Dunării.

- Delia Cornea

Mărturii inedite despre începuturile muzeologiei dobrogene în ultimul sfert al sec. al XIX-lea.

- Tahsin Gemil

Titlu rezervat.

- Adrian Ilie

Primarii musulmani ai Medgidiei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea.

- Paul Dominte

Studiu despre meseriaşii din Constanța anilor 1900.

- Constantin Cheramidoglu

Constanța în vremea neutralității României (1914 - 1916).

- Oana Grigoruță

Instituția prizei maritime şi instanțele de prize româneşti în contextul Primului Război Mondial.

Pauză de cafea

- Ion Bitoleanu

Acum un veac, un peregrin european erudit a vizitat Dobrogea.

- Iulian Boțoghina

Dobrogea sub ocupație în mărturiile prizonierilor români.

- Constantin Iordan

Dispute germano - bulgare privind destinul Dobrogei în timpul ocupației vremelnice (1916 - 1918).

- Nicoleta Ciachir

Problema dobrogeană (1916 - 1918) în istoriografia bulgară.

- Luminița Giurgiu

Noi informații despre fortificarea Dobrogei şi a frontierei de est în concepția Marelui Stat Major (1939).

- Nicoleta (Grigore) Paraschiv

Repere arhivistice privind starea de spirit a românilor supuşi schimbului de populație ca urmare a semnării Tratatului de la Craiova din 7 septembrie 1940.

- Florin C. Stan

Situația Cadrilaterului la un an de la anexarea de către statul bulgar, în lumina unor documente ale Serviciului Special de Informații (1941).

Miercuri, 7 octombrie 2015
Sala 6 - *„ Ovidiana"*
Orele: 9.00 – 13.30

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Moderatori: Valentin Ciorbea, Florian Bichir
Secretar: Virgil Coman

- Virgil Coman

Situația germanilor dobrogeni reîntorşi în Dobrogea din Germania (1944 - 1947).

- Teodora Giurgiu

Concepția anglo-americană cu privire la executarea debarcărilor de desant maritim şi influența lor asupra apărării litoralului românesc al Mării Negre (1957).

- Valentin Ciorbea

Considerații istorice privind realizarea unei inspecții speciale pentru definitivat în învățământul gimnazial (21 - 22 mai 1962).

- Claudia Ilie

Evoluția demografică a Dobrogei central-sudice în perioada 1909 - 2011.

- Gheorghe Dumitraşcu

Mişcarea muncitorească - formă de afirmare economică, socială şi politică a clasei muncitoare / cu specială privire la Dobrogea şi la ilustrarea ei muzeistică.

- Corina Apostoleanu

„Dobrogea literară"- 80 de ani de la apariție.

- Mariana Păvăloiu, Gabriel Moise

Statul Major al Forțelor Navale – la 55 de ani – reper în istoria Dobrogei moderne.

Pauză de cafea

- Andreea Atanasiu-Croitoru

Între simțul datoriei şi oprobiul public: moartea locotenentului Ioan Nițulescu

- Mădălina Ciocoiu

Documente din arhiva Institutului de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion" Tulcea despre viața şi activitatea lui Eugeniu Botez (Jean Bart).

- Lavinia Dumitrașcu

Corespondență privată a familiei avocatului şi parlamentarului constănțean George Dobias, între 1893 - 1957.

- Marian Moşneagu

Comandorul Triandafil Mihuțu, comisar maritim şi comandant militar de port la Constanța, Bender şi Brăila.

- Florian Bichir

Constantin (Bibi) Costăchescu, comandantul de legendă al submarinelor româneşti.

- Robert Stănciugel

Ambasadorul Vasile (Basil) Stoica – simbol al slujirii necondiționate a Neamului Românesc.

- Răzvan Victor Pantelimon

Constantin Scarlat pionier al arheologiei subacvatice la Marea Neagră.

- Andrei Șiperco

Câteva amintiri ale Elisabetei Luca, soția lui Vasile Luca.

Miercuri, 7 octombrie 2015
Sala *6 - „ Ovidiana"*
Orele: 16.00 – 19.00

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Moderatori: Liviu Brătescu, Sorin Cristescu
Secretar: Delia Cornea

- Tănase Bujduveanu

Mărturii ale edificiilor şi construcțiilor franceze în Constanța (secolele al XIX-lea – al XX-lea).

- Mioara Ioniță

Victor G. Stephănescu şi realizările sale la Marea Neagră.

- Radu Cornescu

Modernismul interbelic românesc în zona litorală.

- Vlad Mitric Ciupe

Constanța - soarta unor arhitecți în perioada comunistă.

- Ligia Dima

Tulcea – oraş turistic între istorie şi modernitate.

- Iuliana Stavarachi

Mahalaua - din Imperiul Otoman în Țările Române. Perspectiva istoriografică.

- Iulia Dominte

Studiu asupra evoluției Bucureştiului din perspectivă administrativă, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Pauză de cafea

- Liviu Brătescu

Perspectivele teoretice si legislative asupra politicii economice a României (1876 - 1888).

- Sorin Cristescu

Ultimele 67 de zile din viața regelui Carol I în lumina telegramelor diplomatice austro-ungare: 4 august - 10 octombrie 1914.

- Daniel Citirigă

Diplomația Coroanei: vizita regelui Carol al II-lea al României în Polonia (1937).

- Laura Stancu

Noi surse documentare din arhiva C.N.S.A.S.: Fondul F.C.X.

- Silviu Moldovan

Percepții ale patrimoniului național în perioada postbelică.

- Alexandru Porțeanu

În întâmpinarea centenarului Marii Uniri (2018-2020).

- Răzvan Mitu

Raporturi interreligioase în Bulgaria postcomunistă.

REZUMATE

SECȚIA PREISTORIE

Piesele din piatră şlefuită folosite ca inventar funerar în cimitirul Hamangia de la Cernavodă -*Columbia D*. Analiză tipologică şi contextuală

Raluca KOGĂLNICEANU, Constantin HAITĂ

Cimitirul Hamangia de la Cernavodă – *Columbia D* (jud. Constanța) este bine cunoscut, printre altele, pentru inventarul bogat al mormintelor. Dacă anterior, în studiul dedicat podoabelor, am afirmat că acestea se pare că nu au fost atât de numeroase pe cât s-a lăsat să se înțeleagă în cele publicate de către autorii săpăturilor, în ceea ce priveşte piesele de piatră şlefuită situația este complet diferită; până în prezent, am identificat aproximativ 150 de piese din această categorie. Prezentarea va dezvolta următoarele subiecte: tipologia pieselor în funcție de mărime şi formă, materia primă utilizată, utilizarea şi reutilizarea unora dintre artefacte, analogii, localizarea artefactelor în cadrul cimitirului, poziția pieselor în raport cu elementele anatomice ale scheletului, sexul şi vârsta defunctului, asocierea pieselor de piatră şlefuită cu alte piese de inventar. În final, prezentarea încearcă să răspundă mai multor întrebări: piesele în discuție au fost unelte sau arme? Cât de locală este materia primă utilizată? Imitație?, Fragmentare?, Miniaturizare? Este acest tip de piese un indicator de gen? Sunt aceste piese de la Cernavoda un indicator cronologic sau social? De asemenea, se va realiza o comparație cu descoperirile de la Durankulak.

Polished stone artifacts as grave goods in the Hamangia cemetery from Cernavodă – Columbia D. Typological and contextual analysis

The Hamangia cemetery from Cernavodă – *Columbia D* (Constanța County, Romania) is well known, among other things, for its rich inventory of grave goods. If previously, in the study of the adornments, we stated that they were not as many as we were led to believe by the publications, when it comes to tools made of polished stone the situation is completely different. We identified almost 150 pieces belonging to this category.

The presentation will be divided into two parts (Part one – a discussion of the analyzed material, Part two – the contextualization of this type of grave good), followed by a discussion of the results.

Punctually, the presentation will follow the following topics: typology of the artifacts according to size and shape raw materials used, the use and reuse of some of the artifacts, analogies, the location of the artifacts inside the cemetery, the position of the tools in relation to the anatomical elements of the skeleton, sex and age of the deceased, association of polished stone tools with other types of grave goods. And the questions discussed in the end are: weapons or tools ? How local is the raw material? Imitation ? Fragmentation ? Miniaturization ? Are these particular artefacts from Cernavodă gendered grave goods ? Are the artefacts chronological and/or social indicators ? Comparison to Durankulak necropolis.

Considerații privind mormintele de subadulți din cimitirul eneolitic de la Sultana-Malu Roşu

Cătălin LAZĂR, Ionela CRĂCIUNESCU,
Mihai FLOREA

Această comunicare va prezenta mormintele de subadulți descoperite în cadrul cimitirului de la Sultana-Malu Roşu, România (cca. 5000-4000 BC). Această practică funerară, reflectată, implicit (prin

intermediul obiectelor de inventar funerar sau prin alte elemente - poziția corpurilor sau poziționarea în cadrul zonei funerare a respectivelor morminte -, potențiala semnificație simbolică a subadulților şi relațiile acestei categorii cu familia sau grupul social. Fiecare dintre aceste caracteristici este o posibilă reprezentare activă a unor tratamente special aplicate categoriei subadulților şi poate fi interpretată ca un mesaj cu privire nu atât la identitatea individuală, ci, mult mai probabil, la identitatea colectivă a familiei sau comunității. Astfel, persoana decedată din această categorie prezintă o identitate „artificial", creată de către adulți. Vom discuta despre mormintele de subadulți din punct de vedere al potențialului lor simbolică şi poziția lor în societate şi, de asemenea, la nivel de localizare geo-spațială a acestor morminte în zona cimitirului.

Această prezentare este susținută în cadrul proiectului PN-II-ID-PCE-2011-3-1015, finanțat de CNCS – UEFISCDI (C. Lazăr, M. Florea) şi MINERVA - POSDRU/159/1.5/S/137832 (I. Crăciunescu).

Considerations about subadult burials from Eneolitic cemetery at Sultana-Malu Roşu

This paper focuses on the Eneolithic subadult burials discovered in the Sultana-Malu Rosu cemetery, Romania (cca. 5000-4000 BC). These burial practices may implicitly reflect (through grave goods or other features such as body treatment and position within the funerary area), the potential symbolic significance of subadults and their connection to the family or social groups. Each of these characteristics is a possible active representation of special treatment applied to subadult category and could be carefully understood as a message regarding not so much the individual identity, but more likely the collective identity of the family or community. Thus, the deceased from this category show an "artificial" identity, created by the adults. We will discuss the subadults graves from the viewpoint of their symbolic potential and their position within the society, but also at level of geo-spatial location of these graves in the area of the cemetery.

This work was supported by a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research, CNCS – UEFISCDI, project number PN-II-ID-PCE-2011-3-1015 (C. Lazăr, M. Florea) and "MINERVA - Cooperation for elite career in doctoral and post-doctoral research", contract code: POSDRU/159/1.5/S/137832 (I. Crăciunescu).

Obiectele de metal din aşezarea eneolitică de tip tell de la Sultana-Malu Roşu. Aspecte morfologice şi context social

Adelina DARIE, Gheorghe NICULESCU,
Migdonia GEORGESCU, Cătălin LAZĂR

Aşezarea eneolitică de tip tell de la Sultana-*Malu Roşu* reprezintă una dintre cele mai remarcabile aşezări aparținând complexului cultural Kodjadermen-Gumelnița-Karanovo VI (4500-3900 cal. BC). Acest fapt se datorează şi descoperirilor de metal: cupru şi aur (ex. tezaurul de aur de la Sultana-*Malu Roşu).*

Studiul se va baza pe atributele morfologico-funcționale, paralel cu precizarea contextului arheologic (ex. locuințe), analizele tehnologice ale artefactelor. De asemenea, vor fi prezentate analizele efectuate cu un spectometru portabil cu fluorescență de raze X.

Obiectele de metal descoperite în aşezarea eneolitică de tip tell de la Sultana-*Malu Roşu* vor fi incluse într-un cadru social mai larg, arealul Kodjadermen-Gumelnița-Karanovo VI, urmărind asemănările şi deosebirile între piesele de metal identificate la nivelul comunităților contemporane Kodjadermen-Gumelnița-Karanovo VI din zona Balcanilor.

Artefactele de metal (cupru şi aur) au dobândit anumite semnificații simbolice, în strânsă legătură cu aspectele sociale, economice, artistice ale vieții comunităților preistorice.

Această prezentare se derulează în cadrul programului Parteneriate în domenii prioritare – PN II, derulat cu sprijinul MEN – UEFISCDI, proiect nr. 338/2014.

The metal objects from the Eneolithic settlement of Sultana-Malu Roşu. Aspects regarding morphological characteristics with social context

The tell settlement from Sultana – Malu Roşu stands out as one of the richest and spectacular settlements from the Kodjadermen-Gumelniţa-Karanovo VI cultural complex (ca. 4500-3900 cal BC), partially because of the discovery of metal objects. During the excavations, several copper and gold objects were discovered.

The richness of the archaeological inventory, especially the gold treasure, can lead to the specificity of this site. This study focuses on the morphological, functional attributes, the technological analysis of the artefacts, and the results will be integrated in the archaeological context (e.g. houses, pits, rubbish areas, etc.) in order to identify the socio-economical meanings of the metal objects. Also, the XRF analysis performed on these artefacts will be discussed and integrated with the other data, in order to achieve additional information (e.g. raw material sources). Furthermore, in order to determine the impact of the metal artefacts to the past humans we will make a general review of the metal finds from the Kodjadermen- Gumelniţa-Karanovo VI contemporary communities in the Balkans.

Taking into account the particular properties of these metal objects (at morphological, technological, aesthetical and visual levels), certainly they develop different symbolic meanings to those past people. Most probably these meanings are related to the social, artistic, religious, ideological and economical aspects of the life cycle of the prehistoric communities.

This work was performed through the Partnerships in Priority Areas Program - PN II, developed with the support of MEN - UEFISCDI, project no. 338/2014.

Mărgelele eneolitice din cadrul necropolei de la Sultana-Malu Roşu

Roxana SANDU, Monica MĂRGĂRIT,
Valentin RADU, Cătălin LAZĂR

Podoabele reprezintă o categorie importantă din cadrul materialului de inventar funerar, deoarece acestea au potenţialul de a oferi informaţii despre stratificarea socială întâlnită în cadrul necropolei de la Sultana-*Malu Roşu* şi despre depunerile din morminte şi ritualul aferent. Un alt set de informaţii importante sunt categoriile de mărgele descoperite, modul în care aceste podoabe erau combinate şi purtate, fără a uita de preferinţele pentru anumite materiale utilizate pentru confecţionare acestora (*Spondylus*, *Dentalium* şi *Lithoglyphus*, malahit, hematit, os, marmură etc.). Ca metodologie de lucru, au fost utilizate comparaţii între materialele arheologice descoperite în mai multe situri aparţinând aceloraşi culturi, clasificări generale, analizarea modului de depunere a obiectelor de podoabă în mormânt, analizarea obiectelor în sine pentru observarea urmelor de uzură etc.

Această prezentare a fost realizată în cadrul programului Parteneriate in domenii prioritare – PN II, derulat cu sprijinul MEN – UEFISCDI, proiect nr. 338/2014.

Eneolithic beads from Sultana-Malu Roşu necropolis

Adornments represent an important category in the funerary inventory because they have the means of offering us information about the social hierarchy that appears in the Sultana-*Malu Roşu* necropolis and even about the graves and the afferent ritual. Some other important information are the discovered beads, if we speak about their way of wearing and the types of beads combined, without forgetting about the preference for specific materials for their crafting (*Spondylus*, *Dentalium* and *Lithoglyphus*, malachite, hematite, bone, marble, etc.). The beads discovered in funerary context were analyzed to see if they present worn patterns in order to find out if they were worn before ritual deposition (during the deceased's life) or if they were made solely for the one purpose of funerary inventory. As working methodology were used comparisons between the archaeological materials found in other sites of the same cultures, general classification, analysis of the way of deposition of the adornment objects in the graves, analysis of the objects themselves in order to see their worn patterns, etc.

This work was performed through the Partnerships in Priority Areas Program - PN II, developed with the support of MEN - UEFISCDI, project no. 338/2014.

Amenajarea spațiului aşezării eponime a culturii Gumelnița. Considerații preliminare

Done ŞERBĂNESCU, Olguța ANDRONE

Măgura Gumelnița, aşezarea eponimă a celei mai înfloritore civilizații din Europa din a doua jumătate a mileniului V a. Chr., se află la 3,5 km nord-est de oraşul Oltenița. Cercetările arheologice recente au scos în evidență faptul că Măgura, pentru a fi locuită în epoca eneolitică, a fost terasată, fiind amenajate trei trepte pe care s-au construit locuințe. Pe platou erau 1 - 3 şiruri de locuințe aşezate circular, iar, în mijlocul lor, există un sanctuar şi o piață. Aşezarea era fortificată pe toate laturile cu şanț, val şi palisadă. O asemenea sistematizare, realizată după un plan prestabilit, este specifică aşezărilor protourbane şi dovedeşte că în acea comunitate era o diferențiere socială şi avea un conducător care îşi exercita autoritatea atât asupra celorlalți, cât şi asupra comunităților din jur.

Spatial Planning of the settlement Gumelnita. Preliminary considerations

Măgura Gumelnita, which gave the name of the eneolithic civilization flourishing in the Balkan Peninsula and evolving in the second half of the 5th millenium B.C., is located on the Danube Valley, 3,5 km northeast of Oltenita Municipality. Recent archaeological investigations have revealed that Măgura was inhabited in the Neolithic Period and the dwellings of this settlement were build on a three steps terrace. On the plateau were placed 1-3 circular rows of houses and in the central area was a sanctuary and a free space for exchanges. The settlement was fortified on all sides with ditch, wave and stockade. Such systematization performed after a predetermined plan is specific to protourbane settlements and proves that in the community was a social differentiation and was headed by a leader who had authority.

O depresiune geografică, un bazin hidrografic și descoperiri recente aparținând culturii Noua la est de Carpați

Neculai BOLOHAN, Alexandru GAFINCU

Depresiunea Cracău-Bistrița a constituit un foarte bun exemplu pentru ceea ce înseamnă ocuparea, frecventarea și exploatarea unui spațiu din Preistorie până în zilele noastre. Conform discursului arheologic tradițional, comunitățile vechi și-au structurat activitatea în raport cu resursele naturale și rețeaua hidrografică. Aceasta este reprezentată de cursuri de apă de gradul IV, cu un debit mic dar constant, care asigură sursa de apă necesară pentru subzistență dar și umiditatea pentru menținerea florei spontane.

În contribuția de față dorim să prezentăm rezultatele unei investigații de suprafață realizată sub egida ATMA (*Arheologie Teoretică şi Metodologie în Arheologie* din cadrul Laboratorului de Arheologie Aplicată şi Teoretică, Platforma de Formare şi Cercetare Interdisciplinară în Domeniul Arheologiei - *Arheoinvest*, Iaşi) împreună cu studenții care parcurg modulurile de specialitate din domeniul Arheologiei. Această cercetare a extins cunoştințele privind delimitarea vestică a descoperirilor atribuite culturii Noua şi a încercat să realizeze un model local de abordare multidisciplinară, cu etape distincte, a unui asemenea bazin hidrografic, aflat între zona pre-alpină şi zona Podişului Central Moldovenesc.

A Geographical Depression, a Hydrographic Basin and Recent Discoveries belonging to Noua Culture East of the Carpathians

The Cracău-Bistrița Depression, in the Eastern Moldavian Subcarpathians, represented a very good example of what means the attendance and the exploitation of a territory from Prehistory until our days. According to the traditional archaeological discourse the ancient communities have structured their activities in relation to the natural resources and the water system. In the area under study, this is

represented by the watercourses of the fourth degree, with a small but steady flow, which provides water source for subsistence and humidity for maintaining the wild flora.

In this context, this contribution wants to present the results of a field survey made under ATMA (Theoretical Archaeology and Methodology in Archaeology of the Laboratory of Applied and Theoretical Platform for Interdisciplinary Research and Training in Archaeology, Arheoinvest, Iaşi) with the students attending the specialized modules in archaeology. This research has extended our knowledge concerning the western delimitation of the Noua culture discoveries and tried to make a local multidisciplinary approach of such a basin, located between the pre-Alpine region and the Central Moldavian Plateau.

Possible Early Iron Age Sanctuary at the Lower Danube.
The Finds from Satu Nou – Valea lui Voicu (South-Eastern Romania)

Sorin Cristian AILINCĂI,
Mihai CONSTANTINESCU, Adrian BĂLĂŞESCU

Data on Early Iron Age at Lower Danube have substantially grown richer following the numerous researches in Babadag Culture sites, especially after the '90s. Identified in Dobrudja, eastern Walachia and south-eastern Moldavia, Babadag culture has so far been ascribed over 100 settlements that probably functioned from the end of 11th c. to the first part of 8th c. B.C.

One of the problems raised since the beginning of investigations at Babadag was the lack of information regarding the existence of necropolises. From the '90s, but especially in the past decade, data regarding the treatment of the dead was completed with several outstanding finds, results of complicated deposition/decomposition and manipulation of human bodies in settlements. Thus numerous habitat structures (pits, huts, ditches) containing human bones were found in settlements such as Babadag, Niculiţel, Suceveni , Garvăn, Jurilovca – *Orgame* or Bucu. Though several synthetic studies have already been published concerning these finds that many researchers consider atypical, unusual, bizarre or macabre burials, the recent discoveries continue to bring to light new pieces of information confirming the complexity of this special funerary conduct.

Such is the case of the site at Satu Nou-*Valea lui Voicu* (Oltina, Constanta County), located on a greatly eroded promontory in the immediate proximity of the Danube. Archaeological research in 1982-2002 documented the existence of an important fortified Getae settlement (3rd-1st c. BC). Archaeological deposits exceeded 5 m in depth in the northern plateau and encompassed 9 layers. The remains of a possible Early Iron Age sanctuary ascribed to Babadag culture (9th c. – early 8th c. BC) were partially investigated beneath the Late Iron Age settlement. The complex consisted of several pits and one ditch that followed the western limit of the promontory. Skeletons or parts of human and animal skeletons, along with stones, pottery, etc. were deposited there. Such practices of exposure-decomposition-manipulation or inhumation-exhumation applied to the human body after death are often encountered in Early Iron Age in the Carpathians-Balkans areal and beyond.

Acknowledgements. Research financed through project "MINERVA – Cooperation for elite career in doctoral and postdoctoral research", contract code: POSDRU/**159/1.5/S/137832**, project co-financed from the European Social Fund through the Sectoral Operational Programme Human Resources Development 2007-2013.

Descoperiri arheologice preistorice de la Valea Mărului, jud. Galaţi

Costin CROITORU, Stănică PANDREA

În această intervenţie, autorii prezintă rezultatele cercetărilor arheologice desfăşurate în vatra satului Valea Mărului (jud. Galaţi), în zona din jurul sediului primăriei.

De-a lungul cercetărilor de teren întreprinse în anii precedenţi, pe un pinten de terasă ce înaintează înspre Valea Gerului, situat la est de sediul primăriei, au fost descoperite mai multe artefacte datate în a doua epocă a fierului (fragmente ceramice getice şi fragmente de amfore elenistice).

În campania de cercetări desfăşurate în acest an, au fost identificate mai multe complexe (gropi) cu materiale de la sfârşitul epocii bronzului (cultura Noua – Coslogeni), care erau asociate cu fragmente ceramice hallstatt-iene de tip Babadag.

Despre oglinzile din bronz din dava de la Radovanu, jud. Călăraşi

Cristian SCHUSTER,
Done ŞERBĂNESCU

Pornind de la descoperirile făcute în *Dava* getică de la Radovanu-*Gorgana a Doua* (tipare de turnat oglinzi şi fragmente de oglinzi), se face o incursiune în problematica acestui tip de obiect de podoabă descoperit pe teritoriul ocupat de geto-daci. Sunt amintite cele mai interesante descoperiri, atât unele mai vechi, cât şi altele recente. Se fac aprecieri cu privire la locurile de producţie, la problema importurilor sau atelierelor locale, la datarea oglinzilor.

Neoliticul timpuriu de la Porţile de Fier între tradiţie şi inovaţie

Adina BORONEANŢ, Clive BONSALL

Zona Porţilor de Fier a fost una dintre cele mai dens locuite în prima jumătate a Holocenului. Cercetările din a doua jumătate a secolului XX au pus în evidenţă existenţa unui număr important de situri neolitice timpurii, al căror potenţial arheologic a început să fie exploatat doar în ultimii ani. Prezentarea de faţă îşi propune să treacă în revistă principalele rezultate obţinute în ultima perioadă, atât din punct de vedere al cercetării de teren, cât şi al analizelor de laborator, punând aceste rezultate în perspectiva mai largă al unei evoluţii culturale regionale.

Boian-Spanţov pottery from Vistireasa 3 (Nanov, Teleorman county).
A case study from a hovel-pit

Vasile OPRIŞ, Cristian Eduard ŞTEFAN

During the summer of 2012 rescue excavations were conducted on the route of the express road around the Alexandria city, Teleorman county. One of the researched sites, denoted as Vistireasa 3, contained features dated in several epochs, including some of Eneolithic Period (Boian and Gumelniţa Cultures).

Our aim in this paper is to present the results of an analysis performed on a complete assemblage of Boian-Spanţov pottery from this site, discovered in a large pit, most probably a hovel-pit (denoted as Cpl 50). There were not found whole vessels. The entire batch of pottery contained only five complete profiles and beside them other 1314 individual fragments. A first analysis aimed to follow the fragmentation of shards with interesting results regarding the formation process of the archaeological context. Our technological approach (fabric types, tempers used, building methods, surface treatment, decoration types, and firing conditions) is the most consistent part of the study. Based on morphological attributes, attrition traces and soot patches we tried to figure the possible functionality for specific vessels.

Acknowledgements: This research is funded by the "MINERVA - Cooperation for elite career in doctoral and post-doctoral research", contract code: POSDRU/159/1.5/S/137832 (V. Opriş).

Miniature vessels from Şoimuş-La Avicola (Ferma 2), Hunedoara County. A case study

Cristian Eduard ŞTEFAN

The aim of this presentation is to discuss a group of 150 miniature vessels from the Turdaş settlement from Şoimuş - La Avicola (Ferma 2), Hunedoara County. The vessels are analysed in terms of their technology, functionality and context in order to establish, as good as possible, the role they played in the Neolithic society. The rescue excavation made at Şoimuş-La Avicola (Ferma 2), on the future A1 Motorway, provided good contexts for the items discussed in this presentation (pits, pit-houses,

dwellings, ovens, etc.). Also, it is worth mentioning that our collection of 150 minature vessels from Şoimuş-La Avicola (Ferma 2) is one of the largest of this kind known in the Balkan Chalcolithic.

Reprezentări antropomorfe în cultura Hamangia

Valentina VOINEA

Cultura Hamangia se individualizează în lumea *Vechii Europe* îndeosebi prin realizări artistice unice precum *Gânditorul si Femeia șezând*, reprezentând adevăratul brand al civilizației străvechi europene. Indiferent de modalitatea aleasă pentru reprezentarea siluetei umane -amulete de scoică sau marmură, figurine sau vase antropomorfe de lut - artistul a respectat un canon strict, construcția siluetei umane fiind redusă adesea la forme geometrizate. Pe măsura schematizării grafice profilul s-a simplificat, s-a codificat într-o formă abstractă plină de semnificații religioase, cea inițială fiind, în timp, cu greu percepută.

Evoluția tehnologiei ceramicii de la eneoliticul timpuriu la eneoliticul mijlociu în situl de la Sultana-Malu Roşu

Vasile OPRIŞ, Theodor IGNAT, Cătălin LAZĂR

Situl de la Sultana-Malu Roşu este situat pe terasa înaltă a lacului Mostiştea, sudul României, şi aparține perioadei eneolitice (cca. 5000-3900 BC). Acesta este format dintr-o aşezare plană (eneolitic timpuriu), o aşezarea de tip tell (eneolitic mijlociu) şi o necropolă comună folosită de ambele comunități.

Scopul acestei prezentări este de a explora opțiunile tehnologice ale olarilor din ambele aşezări/comunități şi a modului în care aceste alegeri pot reconstrui evoluția socio-economică în timp (aproximativ 1000 de ani). Există mai multe diferențe semnificative între ceramica din ambele aşezări (de exemplu, anumite forme şi decoruri), dar, din punct de vedere al compoziției pastei, există multe similitudini, care pot indica existența unui proces de evoluție. De asemenea, utilizarea aceluiaşi spațiu funerar poate fi o dovadă a unor legături directe între aceste comunități. Aparent, pasta ceramicii indică, de asemenea, ipoteza unei continuități, ceea ce poate reflecta faptul că schimbările în cultura materială pot fi o consecință a unui nou context socio-economic. Metodele utilizate pentru a atinge obiectivele constau atât în studii macroscopice pentru ansambluri complete, precum şi în analize microscopice, mineralogice şi chimice pentru diferite probe.

Această cercetare este finanțată de „MINERVA - Cooperare pentru cariera de elită în cercetarea doctorală şi post-doctorală", cod contract POSDRU/159/1.5/S/137832 (V. Opriş) şi un grant al Unității Executive pentru Finanțarea Învățământului Superior al Cercetării, Dezvoltării şi Inovării, CNCS-UEFISCDI, cod proiecte PN-II-ID-PCE-2011-3-1015. (T. Ignat, C. Lazăr).

Evolution of pottery technology from Early Eneolithic to Middle Eneolithic at Sultana-Malu Roşu site

The Sultana-Malu Roşu site is located on the high terrace of the Mostistea Lake, Southern Romania, and it belongs to Eneolithic period (cca. 5000-3900 BC). The site consists of a flat settlement (Early Eneolithic), the tell settlement (Middle Eneolithic), and a common cemetery used by both communities.

The aim of this paper is to explore the technological choices of the potters from both settlements/communities and how those choices can reconstruct the socio-economic evolution in time (about 1000 years). There are several significant differences between the pottery from both settlements (e.g. particular shapes and decorations), but when we take a closer look at the fabrics, there are many similarities that can indicate the evolution process. Also, the use of the same funerary space may be a proof that there are direct links between those communities. Apparently, the fabrics of the pottery also indicate the continuity hypothesis, which can reflect that the changes in material culture may be a consequence of a new socio-economical context. We will explore the pottery technology in order to identify the particular (socio-economical) identity of those past people. The methods used to achieve the

goals consist of macroscopic studies for complete assemblages and microscopic, mineralogical and chemical analysis for various samples.

This research is funded by the "MINERVA - Cooperation for elite career in doctoral and post-doctoral research", contract code: POSDRU/159/1.5/S/137832 (V. Opriş) and a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research, CNCS – UEFISCDI, project numbers PN-II-ID-PCE- 2011-3-1015 (T. Ignat, C. Lazăr).

Considerații privind producția ceramicii în cadrul fazelor A2 şi B1 ale culturii Gumelnița. Un studiu de caz asupra aşezării de tip tell de la Sultana-Malu Roşu

Theodor IGNAT , Vasile OPRIŞ, Cătălin LAZĂR

În această comunicare, vom prezenta o serie de observații asupra unui lot de 267 de vase întregi şi întregite ce provin din aşezarea de tip tell de la Sultana-Malu Roşu, ce aparține complexului cultural Kodjadermen-Gumelnita-Karonovo VI. Vasele provin dintr-o serie de locuințe şi reprezintă ansambluri mai mult sau mai puțin complete. Vasele au fost atribuite fazelor culturale A2 si B1, în funcție de contextul stratigrafic al locuințelor în care au fost descoperite. Vom încerca să explorăm schimbările sociale care reies din analiza statistică procentuală în conexiune cu contextul cultural. Mai mult, vom încerca să identificăm impactul socio-economic al producției de ceramică de la Sultana-Malu Roşu. Cu alte cuvinte, vom prezenta cum meşterii olari s-au adaptat la nevoile comunităților lor, proces care, în final, a condus către o specializare nu numai a lor, dar şi a altor indivizi din comunitate, către alte tipuri de activitate.

Această prezentare este susținută în cadrul proiectului PN-II-ID-PCE-2011-3-1015 finanțat de CNCS – UEFISCDI (T. Ignat şi C. Lazăr) şi MINERVA - POSDRU/159/1.5/S/137832 (V. Opriş).

Considerations about pottery production in A2 and B1 phases of the Gumelnița Culture. A case study from the tell settlement at Sultana-Malu Roşu

In this paper, we will present some observation made on a batch of 267 vessels from the tell settlement of Sultana-Malu Roşu that belong to Kodjadermen-Gumelnita-Karonovo VI cultural complex. The vessels in question come from more or less complete assemblages of pots from dwelling type features, attributed to two out of three main important cultural phases of the Gumelnița Culture. We will try to explore the significant social changes that can be revealed by statistical analysis of those pots in connection with archaeological contexts and techno-typological elements. In addition, we will try to identify how the socio-economic changes have influenced the pottery production of those past people. In other words, we will demonstrate that the potters have had to adapt to the needs of their community, which in the end led to a higher degree of specialization, not only for the potters but also for other occupational activities and craftsmen identified in this settlement.

This work was supported by a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research, CNCS – UEFISCDI, project number PN-II-ID-PCE-2011-3-1015 (T. Ignat and C. Lazăr) and "MINERVA - Cooperation for elite career in doctoral and post-doctoral research", contract code: POSDRU/159/1.5/S/137832 (V. Opriş).

Ceramica Gumelnița A1 descoperită în tell-urile de la Lişcoteanca şi Însurăței (Valea Călmățuiului, jud. Brăila)

Stănică PANDREA

În această intervenție, este prezentată, comparativ, ceramica descoperită în nivelurile de locuire Gumelnița A1 din tell-urile de la Lişcoteanca şi Însurăței.

În cele mai multe aşezări de pe raza localităților Lişcoteanca şi Însurăței, situația stratigrafică este tipică aşezărilor eneolitice de pe Valea Călmățuiului, unde nivelurile de locuire Boian – Giuleşti sunt suprapuse de nivelurile de locuire Gumelnița A1. Sunt, însă, două aşezări care permit nuanțarea încadrărilor culturale:

a) aşezarea Lişcoteanca – Movila Olarului, care începe la nivel cultural – cronologic Gumelnița A1 şi nu suprapune un nivel de locuire Boian – Giuleşti;

b) aşezarea Însurăței – Popina II, unde nivelul de locuire Gumelnița A1 suprapune depunerile Boian, dar nu este suprapus de un nivel de locuire Gumelnița A2.

Analiza comparativă a materialelor arheologice Gumelnița A1 şi dispunerea lor spațială ne oferă posibilitatea să distingem liniile generale ale evoluției istorice din cele două tell-uri gumelnițene.

Oameni şi animale în Mezolitic: industria materiilor dure animale în aşezarea de la Icoana (jud. Mehedinți)

Monica MĂRGĂRIT, Adina BORONEANȚ,
Clive BONSALL, Adrian BĂLĂȘESCU

Scopul acestei prezentări este de a reevalua un ansamblu arheologic extrem de interesant, provenind din cercetările arheologice efectuate de Vasile Boroneanț, în perioada 1967-1969. Datările radiocarbon, cuprinse între 8.605 ± 250 B.P. şi 7.660 ± 110BP (6750–6247 cal BC), demonstrează că locuirea a evoluat sincron Mezoliticului timpuriu şi târziu. Pentru fabricarea artefactelor aparținând industriei materiilor dure animale, au fost utilizate trei tipuri de materii prime: diafize de oase lungi, coarne de *Cervus elaphus* şi canini de *Sus scrofa*. Din oase, au fost confecționate, în special, vârfuri şi câteva dăltițe, din corn de cervideu - unelte de tip daltă, iar, din canini - *racloire*. În urma analizei tehnologice, au fost identificate două scheme de exploatare, diametral opuse: în timp ce cornul a fost exploatat în sens transversal, toate suporturile conservând volumul anatomic, osul a fost exploatat în sens longitudinal, predominând suporturile plate. Dintele pare să ocupe o poziție intermediară, fiind identificate ambele tipuri de suporturi, chiar dacă într-un raport inegal. Metodologia utilizată a vizat nu numai identificarea schemelor operatorii folosite pentru producția diferitor categorii tipologice, dar şi a modului în care aceste obiecte sunt reintegrate ciclului, de data aceasta ca mijloace de exploatare ale mediului. Lotul analizat este reprezentativ, el putând contribui decisiv la conturarea unui model de exploatare tehnologică a resurselor animale, pentru perioada amintită.

Considerații asupra utilizării speciei *Vitis vinifera* în perioada eneolitică din România

Mihaela GOLEA, Mala STAVRESCU-BEDIVAN, Cătălin LAZĂR

Atracția specii umană pentru struguri și produsele derivate din aceştia, cunoaşte o lungă istorie. Descoperirile cu cele mai vechi dovezi de consum provin din perioada neoliticului pre-ceramic din Semiluna Fertilă (mileniile VII-VI B.C.).

Pentru zona nordică a Balcanilor, descoperiri de *Vitis* sp. apar mult mai târziu și nu sunt foarte numeroase. Din perioada eneolitică (cca. 5000-3800 B.C.), din cadrul culturii Cucuteni provin o serie de semințe carbomizate de *Vitis vinifera* din diverse situri arheologice (Poduri de exemplu), ceea ce sugerează utilizarea și consumarea acestei specii. Și pentru cultura Gumelnița au fost descoperite semințe de *Vitis sylvestris* şi *Vitis vinifera* în diverse situri din România și Bulgaria (Hârșova, Sultana Malu-Roşu, Căscioarele etc.).

Având în vedere că aceste descoperiri aparțin plantelor culese, implică o consumare secundară a acestor fructe. Se prea poate ca fructelede de viță de vie domesticită să fi fost conservate într-un fel sau altul. De asemenea, este posibil ca fructele de *Vitis vinifera* și *Vitis sylvestris* să fi fost consumate direct, fără vreun motiv specific.

Această lucrare a fost realizată în cadrul a două proiecte finanțate de către MEN – UEFISCDI, proiect nr. 338/2014.

Consideration about the use of Vitis vinifera in the Eneolithic period from Romania

The human attraction for grapes and its products, especially wine, has a long history. The earliest record of consumption of grapes was in the Pre-Pottery Neolithic period in the Fertile Crescent (VII-VI millenniums BC).

In the northern area of the Balkans, evidence for the use of *Vitis* sp. appears much later, and is not very abundant. During the Eneolithic period (ca. 5000-3800 BC), in the Cucuteni Culture the discoveries of charred seeds of *Vitis vinifera* in different sites (e.g. Poduri) suggests that they used and consumed this species. Also, Gumelnița communities used and consumed this plant, as proven by the charred remains of *Vitis sylvestris* and *Vitis vinifera* discovered in different sites from Romania and Bulgaria (e.g. Hârșova, Sultana-Malu Roșu, Cașcioarele, etc.).

Considering the fact that most of the discoveries are remains of gathered plants implies a consumption of these fruits as secondary products to their diet or a pastime activity. It is possible that the fruits of *Vitis vinifera* would have been preserved, but those of *Vitis sylvestris* might have been collected only for direct consumption.

This work was performed through the Partnerships in Priority Areas Program - PN II, developed with the support of MEN - UEFISCDI, project no. 338/2014.

SECȚIA GRECO – ROMANĂ

Cele mai vechi simboluri creştine. Apariția lor în istorie

Emilian POPESCU

O cercetare asupra celor mai vechi simboluri creştine se dovedeşte din ce în ce mai necesară, deoarece descoperirile arheologice sunt din ce în ce mai numeroase, dar criteriile lor de fixare cronologică nu sunt întotdeauna îndestulătoare, ori lipsesc cu desăvârşire. Simbolurile creştine (crucea de diferite forme, ancora, peştele, inscripțiile cu caracter simbolic – ΙΧΘΥΣ – şi formulări specifice) ar putea aduce o contribuție importantă în acest sens.

Cercetarea de față se concentrează pe perioada primelor două secole şi pe partea de început a secolului al treilea, când simbolurile creştine, în special crucea, peştele şi ancora, apar ca elemente protectoare şi de cult ale oamenilor în viața de familie şi în societate. Dovezile în această privință le oferă, pe de o parte, scrierile religioase, pe de alta, descoperirile epigrafice făcute în lumea romană, cu deosebire în catacombele de la Roma. În comunicare, autorul arată, între altele, că afirmația potrivit căreia n-ar exista probe materiale palpabile decorate cu simboluri creştine (descoperiri arheologice şi epigrafice), care să contribuie la conturarea vieții creştine în primele două secole, nu corespunde realității. Se aduc, în acest sens, mărturiile necesare.

Jocuri şi jucători în *Barbaricum*

Virgil MIHĂILESCU-BÎRLIBA

În necropolele Branişte şi Gura Secului, ambele din satul Nemțişor (com. Vânători-Neamț, jud. Neamț) şi Târzia (com. Brusturi-Drăgăneşti, jud. Neamț) au apărut mai multe mici artefacte lenticulare din sticlă şi din marmoră, care au fost identificate ca piese folosite în jocurile de noroc (*Spielsteine*).

Exemplare asemănătoare au fost găsite îndeosebi în castrele din Imperiu, mai ales de pe Rhin, dar şi din provincia Dacia. Mai mult, astfel de obiecte au fost surprinse şi în siturile cercetate din *Barbaricum*, ceea ce confirmă larga răspândire a jocurilor care se întâlnesc în lumea romană.

În afara unor legături, mai extinse decât se admite, între teritoriile din Imperiu cu cele din afara *limes*-ului, descoperirile mai sus-amintite atrag atenția şi asupra adoptării unor obiceiuri specifice civilizației romane, care au avut implicații profunde în schimbarea mentalităților din lumea barbară.

Zikidiba – de la Sucidava dobrogeană la Sucidava olteană

Constantin C. PETOLESCU

Cu ocazia luptelor dintre romani şi avari (ultimii ani ai secolului al VI-lea), Theophilactus Simocatta (*Istorii*, VII, 13) menționează o localitate *Zikidiba* (neidentificată); este evident o *Sucidava*, care

poate fi cea din Dobrogea, dar şi cea din sudul Olteniei (cf. *Sykibida*, menţionată de Procopius). Indiferent de identificare, importantă este evoluţia de la *dava* la *diva* – cum se întâmplă şi cu alte toponime dacogetice din Dobrogea *(Mourideva*, *Skedeba, Zisnudeva)*, dar şi de mai departe, din Moesia Superior (*Aiadaba*, *Itadeba*, *Desudeba* etc.) sau chiar Thracia (*Philippopolis,* în graiul populaţiei autohtone, evident, *Pulpudava* – după Iordanes*, Pulpudeva*; mai apoi *Pulpudiva*, care a devenit... Plovdiv !*)*.

Contrar unor păreri mai noi, autorul pledează pentru originea locală a davelor moesice.

Cercetări arheologice preventive la Tomis

Mihai IONESCU, Sorin Marcel COLESNIUC

În urma cercetării arheologice preventive efectuate în punctul *Strada Aristide Karatzali, nr. 7-7A, mun. Constanţa, s*-a descoperit, în secţiunea S1, în partea de sud, un zid de piatră, păstrat pe 3-4 asize, datat în perioada romană. Zidul continuă în secţiunea S3, dar este puternic afectat de construcţii moderne şi de rădăcina unui copac. Materialul arheologic datează din perioada romană şi este alcătuit din numeroase fragmente ceramice, descoperite în stratul de umplutură, printre care: mânere de amfore, gâturi şi funduri de vase, capace şi torţi.

În punctul *Str. Orientului, nr. 13, mun. Constanţa.* s-a săpat o secţiune de 7,50 x 2,50m. Ajungându-se până la adâncimea de 4,00 m. La suprafaţă, au fost descoperite resturile unor construcţii contemporane, realizate din cărămidă, care erau sprijinite pe un zid antic. La – 0,50 m a apărut un zid datat în perioada romano-bizantină, cu o grosime de aproximativ 0,90 m, al cărui colţ (de sud) se afla în interiorul secţiunii. Fundaţia era construită din blochete de calcar, iar elevaţia a fost realizată în *opus mixtum* – piatră şi cărămidă. Zidul era tencuit pe partea interioară. Subliniem faptul ca zidul a fost parţial afectat de o clădire modernă, a cărei fundaţie s-a sprijinit, parţial, pe elevaţia zidului roman. Zidul roman are, în mai multe zone, fisuri semnificative. El este lucrat în *opus mixtum*, cu rânduri alternative de blochete de calcar fasonate şi semifasonate şi cărămizi; are 0,90 m grosime, iar orientarea edificiului din care a făcut parte era SE-NV. Având în vedere placa de pavaj păstrată *in situ,* la adâncimea de 1,65m, putem avansa ipoteza că aceasta constituia limita dintre fundaţia şi elevaţia clădirii, în epoca romană târzie. Materialul arheologic, descoperit în stratul de umplutură, constă din: numeroase fragmente ceramice (toarte, gâturi, funduri); două fragmente de sticlă; două fragmente de metal; un fragment din marmură, bine şlefuit, provenind, probabil, de la un ornament. Au apărut şi două toarte de amfore ştampilate, dintre care una este de proveniență sinopeană. Cercetarea arheologică s-a oprit la - 4,00 m datorită unor infiltraţii de apă, posibil de la pânza freatică sau de la o conductă de apă aflată din apropiere.

O excursiune arheologică la Axiopolis

Cristina-Georgeta ALEXANDRESCU,
Alexandru MORINTZ

Cercetările arheologice în zona sitului antic Axiopolis/Hinog lângă Cernavodă au rămas, din motive de circumstanţă, limitate la cele întreprinse în 1898 şi 1899 de P. Polonic şi Gr.G. Tocilescu. Nici măcar documentaţia din aceste campanii nu a fost complet valorificată, după cum s-a putut observa în cursul unei recente evaluări de rutină. Câteva fotografii realizate în cursul unei vizite la Axiopolis în 1907 de arhiepiscopul R. Netzhammer şi documentaţia publicată de C. Schuchardt în 1918, realizată tot în cursul unei vizite pe platoul Cetăţii, după toate aparenţele puţin luate în considerare de arheologi până acum, au fost reevaluate, în scopul clarificării unor neconcordanţe în planurile de ansamblu publicate la începutul secolului trecut. Rezultatele preliminare ale acestor analize şi planul de reluare a documentării arheologice a zonei vor fi prezentate, pe scurt, în contribuţia de faţă.

Din cer pe pământ. Fotografia aeriana document şi martor

Carmen BEM

Analizarea şi interpretarea fotografiilor aeriene necesită o colecţie de fotografii, care este în măsură să ofere informaţii complete şi permite interpretări obiective, fără a lăsa loc speculaţiilor imagistice.

Ca areal geografic, în studierea evoluției peisajului într-un interval de timp de aproximativ 100 de ani şi identificarea gradului de afectare al siturilor arheologice, am considerat că zona Dobrogei Centrale şi de Sud întruneşte caracteristici complexe pentru demersul propus.

Siturile arheologice au suferit modificări atât sub acțiunea factorilor antropici (exploatarea resurselor, terasări, construcția de drumuri, urbanizarea excesivă etc.), cât şi a factorilor naturali (alunecări de teren, inundații etc.). O parte dintre siturile arheologice din această zonă nu au fost identificate în timp şi prin distrugerea lor (parțială sau totală) s-au provocat pagube irecuperabile pentru patrimoniul arheologic.

Sursele utilizate pentru studiul propus au fost fotografiile aeriene verticale, realizate în timpul celor două războaie mondiale de către Armata Aeriană Germană, fotografii din arhiva I.G.F.C.O.T., fotografii oblice achiziționate în cadrul unor proiecte europene, imagini satelitare şi surse cartografice din secolele XIX şi XX.

„Cercetarea aeriană" poate permite identificarea şi documentarea unor situri înainte de distrugerea lor şi, de asemenea, poate contribui la recuperarea unor informații care nu au fost valorificate la timp, completând, astfel, harta descoperirilor arheologice.

Amfore elenistice descoperite în punctul Zimbru (Sălcioara, jud. Tulcea)

Natalia MATEEVICI, Mihaela IACOB, Dorel PARASCHIV

În vara anului 2014, au fost efectuate cercetări arheologice preventive, prilejuite de construirea a două pensiuni pe malul lacului Razelm în punctul „Zimbru", comuna Jurilovca. Punctul e situat la cca. 1,5 km NV de localitatea Sălcioara şi la 5-6 km N de cetatea Orgame/Argamum. Cercetările de suprafață din zonă au dus la identificarea unor materiale arheologice din perioade diferite (din eneolitic până în evul mediu timpuriu). După concentrația artefactelor, considerăm că cele mai multe dintre aşezări erau situate pe platoul de la vest de lac, zonă cultivată, în prezent, cu viță de vie.

În 2010 au fost cercetate două morminte şi câteva gropi menajere de către Vasilica Lungu şi Alexandre Baralis, după o excavare mecanică realizată până la steril, în zonele în care urmează să fie amplasate pensiunile. La acestea se adaugă trei sondaje (fiecare de 5 x 2 m), suprafața cercetată fiind de cca. 400 mp.

În anul 2014, au fost trasate cinci secțiuni, cu o suprafață totală de aproape 300 mp. şi s-au cercetat opt gropi menajere, bogate în materiale elenistice (în special amfore) şi fragmente de vase getice. Dintre multiplele fragmente de amfore greceşti, au fost identificate circa 20 de fragmente profilate, care au permis nu numai atribuirea lor anumitor centre producătoare greceşti - Chios, Samos, Thasos, Heracleea Pontica, Sinope etc. -, dar şi datarea lor şi a complexelor respective. Laolaltă cu piesele menționate, amintim şi trei ştampile de amfore – două de Sinope şi Thasos aplicate pe toarte şi una Hercaleea Pontica aplicată pe gât. Datarea întregului lot de piese amforice de la Zimbru se încadrează între al III-lea sfert al sec. VI şi începutul sec. III a. Chr.

Histria. Sector Sud. Campaniile arheologice 2014-2015

Mircea DĂBÎCA

Din anul 2010, *obiectivul principal* al cercetării arheologice în Sectorul Sud de la Histria este acela de a pune în evidență, atât din punct de vedere ştiințific, dar şi muzeistic, oraşul roman timpuriu de la Histria, mai puțin cunoscut şi cercetat în economia investigațiilor arheologice de pe acest sit.

În comunicarea de față, sunt prezentate principalele rezultate ale cercetării arheologice din Sectorul Sud de la Histria, mai exact, din anii 2014 şi 2015. În aceste două campanii arheologice, efortul a fost direcționat asupra *edificiului public roman timpuriu* (secolul III p.Chr.), descoperit aici în anii din urmă. Acesta a continuat să fie analizat, în primul rând, la nivel planimetric, astfel încât, în campaniile 2014 şi 2015, cercetarea arheologică s-a concentrat asupra laturii sale de vest, a colțului de nord-vest şi a compartimentării vestice a acestui impunător edificiu. Pentru atingerea acestor deziderate, au fost continuate cercetările arheologice în S6 şi S7 (secțiuni deschise în campania din 2013) şi în secțiunile S8-S13.

Observaţii privind populaţia din teritoriul Tomisului
în epoca romană timpurie în lumina documentelor epigrafice

Maria BĂRBULESCU, Livia BUZOIANU

Comunicarea se referă la aşezările din teritoriul tomitan atestate epigrafic ca *vici* sau *kóme*. Se face o prezentare a lor pe etape, în funcţie de prezenţa romană în zonă, statutul oraşului şi modul de exploatare agrară a teritoriului. O atenţie specială este acordată prezenţei elementelor militare, al căror rol în procesul de romanizare al unei provincii este recunoscut. Analiza onomastică urmăreşte structura numelor, posibila origine etnică şi statutul social al purtătorilor.

Observaţii privind portul Tomis în perioada romană

Mihaela Denisia LIUŞNEA

Tomisul a intrat de timpuriu în atenţia romanilor, în condiţiile în care Octavian Augustus a fost interesat şi de Bazinul Mării Negre; aici a apărut o flotă provincială permanentă, cu unităţi provenind din flota de la Misena – ce supraveghea partea septentrională a Bazinului Pontic, din 15 a.Chr., când Tiberius organizase comandamentul militar în Pont (*praese laeui Ponti)*. Aceasta avea nave şi în Marea Azov, atestate în 29 a.Chr., cu staţii pe linia Dunării din 15 a.Chr., fiind creată funcţia de *praefectus orae maritimae* (atestată înte 12/15 şi 50/57 p.Chr.) cu atribuţii militare şi administrative pentru cetăţile greceşti de pe ţărmul mării.

Praefectura orae maritimae era un district militar preprovincial, specific unei zone indirect supuse autorităţii romane, aflată în zona de graniţă, ceea ce ar putea constitui o dovadă că Dobrogea nu a fost anexată în anul 46 p.Chr. D. M. Pippidi considera că L. Pomponius Flaccus a ocupat funcţia de comandant al Moesiei, chiar în anul organizării acesteia (15 p.Chr.)., având rang *praetorian*, ca subaltern al lui Poppaeus Sabinus (*praepositus Moesiae*, respectiv *legatus Augusti exercitus,* după opinia lui R. Syme).

Ovidius ne lasă să înţelegem că acest comandament militar a fost instituit încă din primii ani ai erei creştine (8 p.Chr.). Poetul afirmă chiar că, graţie măsurilor luate de Pomponius Flaccus, legat al Moesiei, din anul 15/18 p.Chr., „*cumplita râpă a Istrului a devenit sigură*". Este vorba, desigur, de activitatea primilor doi prefecţi ai comandamentului *praefectura orae maritimae*, Vestalis şi, respectiv, Pomponius Flaccus, care au participat la eliberarea garnizoanelor odrysse de la Aegyssus (12 p.Chr.) şi Troesmis (15 p.Chr.) de sub asediul geţilor nord-dunăreni. Acest district militar provincial va persista până în deceniul al şaselea al primului secol creştin.

Emitenţi şi beneficiari ai decretelor de proxenie în spaţiul pontic

Victor COJOCARU

Prin subiectul propus atenţiei, autorul doreşte să aprofundeze două subcapitole din cuprinsul lucrării monografice, în pregătire pentru tipar, *Instituţia proxeniei în spaţiul pontic*. Cercetarea sistematică a celor 173 de documente catalogate până în prezent, pe ansamblul Mării Negre, permite formularea unor observaţii pertinente referitoare la autoritatea emitentă şi la titularii decretelor de proxenie. Dincolo de influenţele general-elene, în primul rând ale celor exercitate de Atena, există destule particularităţi locale care depun mărturie în sensul că unei instituţii preluate din afara spaţiului pontic aveau să i se confere pe parcursul a cca. şase secole de existenţă trăsături distincte, în funcţie de natura şi intensitatea contactelor cu lumea exterioară dezvoltate de fiecare comunitate urbană în parte.

Informaţii despre creştinismul dunărean într-un martirologiu irlandez

Nelu ZUGRAVU, Claudia TĂRNĂUCEANU

Finalizarea proiectului *Fontes historiae Daco-Romanae Christianitatis – Izvoarele istoriei creştinismului românesc* (2006 - 2008), prin publicarea volumului de texte bilingve cu acelaşi titlu (Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, 2008), nu a însemnat şi încetarea căutării de noi informaţii despre creştinismul antic din spaţiul românesc în diferite surse, unele puţin cunoscute, altele chiar necunoscute.

Comunicarea de față discută datele dintr-un martilorogiu irlandez cunoscut ca *Martyrology of Drummond*. Compilat în a doua jumătate a secolului al XII-lea, cu multă probabilitate la Armagh (Irlanda), martirologiul menționează câțiva martiri din zona dunăreană, respectiv de la „*Smirna*"/„*Sirmium*" şi „*Nividunum*". De asemenea, în dreptul datei de 30 noiembrie pomeneşte prezența apostolului Andrei „*in Scithia*".

Noi interpretări privind rangul scaunului bisericesc de la Tomis în secolele al V-lea şi al VI-lea d.Hr.

Pr. Ionuț HOLUBEANU

Rangul scaunului bisericesc de la Tomis, de-a lungul secolelor al V-lea şi al VI-lea p.Chr., a constituit o temă de cercetare abordată adesea de cercetători în studiile lor. Cu toate acestea, specificul organizării bisericeşti din provincia romană Scythia, anume, o singură episcopie pentru întreaga provincie, care este incompatibil cu sistemul de organizare mitropolitan, a constituit o piedică reală în lămurirea deplină a acestei teme.

În analiza de față, ne propunem valorificarea informațiilor oferite de listele sinodale ierarhice, trecute cu vederea, în general, de majoritatea cercetătorilor, până în momentul de față.

Produse ceramice cu reprezentări religioase descoperite în Sectorul Basilica extra muros de la Histria

Viorica RUSU-BOLINDEȚ

În timpul cercetărilor arheologice recente efectuate în Sectorul *Basilica extra muros* de la Histria, în secțiunea S.I, situată la circa 50 m spre nord de monumentul creştin extramuran, au fost descoperite un tipar ceramic cu reprezentarea cuplului Venus-Mars şi o plăcuță de ceramică, probabil cu reprezentarea zeiței Fortuna. Comunicarea noastră îşi propune să analizeze reprezentările artistice prezente pe aceste produse ceramice, să definească manifestările religioase aferente acestora, precum şi contextele arheologice în care acestea au fost descoperite. Ele au fost fabricate în atelierele locale şi aparțin fazelor romane timpurii ale sitului.

Histria, Iustinian şi evreii

Vasilica LUNGU

În anul 1966, Petre Alexandrescu publica, pe lângă un grup important de morminte greceşti din necropola tumulară a cetății Histria, o serie de alte descoperiri din epoci mai târzii, identificate, în cuprinsul acesteia, în apropiere de Lacul Sinoe. Printre cele mai semnificative sunt cele localizate în aria tumulului XXVIII, datat în secolul V a.Ch., distrus, în mare parte, de o amenajare de epocă romană târzie, identificată de autor ca locuință. În apropierea acesteia, a fost cercetată şi o amenajare subterană, numită *catacombă*, care a fost atribuită epocii medievale, prin comparație cu catacombele bisericii de la Basarabi.

Reluarea acestor descoperiri a făcut posibilă o nouă interpretare. Cercetarea noastră vizează, în primul rând, revizuirea cronologiei şi reatribuirea catacombei. Rezultatele finale demonstrează prezența evreilor - semnalați aici pentru prima oară la Histria, în vremea lui Iustinian.

Cercetări arheologice în zona extra-murană a cetății Ibida

Ștefan HONCU, Lucian MUNTEANU

În comunicare, vor fi prezentate rezultatele săpăturilor arheologice efectuate în ultimii trei ani, în punctul „Fântâna Seacă", situat la aproximativ 3 km nord de cetatea Ibida. În urma acestor cercetări, a fost descoperit un edificiu încadrat, cronologic, în veacul al IV-lea p.Chr. Materialele arheologice constau în ceramică, monede, obiecte din metal şi sticlă. Dintre acestea, se remarcă un *umbo* de scut şi un fragment ceramic cu *sgraffiti*. În pofida duratei scurte de funcționare a acestui complex, rezultatele investigațiilor efectuate până în prezent indică o locuire intensă în acest punct.

Descoperiri arheologice de epocă romană la Războieni (com. Casimcea, jud. Tulcea)

Mihaela IACOB, Dorel PARASCHIV

În ultimii ani, au fost realizate mai multe cercetări de suprafață pe teritoriul comunei Casimcea, prilej cu care au fost identificate situri din perioade diverse. În zona de nord a localității Războieni, a fost identificată o întinsă aşezare romană şi o necropolă tumulară, aceasta din urmă datându-se, probabil, în sec. I-II p. Chr.

Au fost recuperate foarte multe fragmente ceramice provenind de la amfore (încadrate în tipurile Šelov B, Dressel 24, Käpitan II, Zeest 84-85), veselă de masă (de factură pontică şi pergameniană), de bucătărie şi de băut.

Lotul de monede descoperit la Războieni (intrat în colecția Muzeului de Istorie şi Arheologie din cadrul ICEM Tulcea) cuprinde peste 500 de piese, datate în sec. I – inceputul sec. V p.Chr.

Majoritatea pieselor sunt de sec. IV p.Chr.: atât ca număr de pies, cât şi în ceea ce priveşte coeficientul monede/an se impune perioada 354-358 p.Chr. Atelierul cel mai bine reprezentat este cel din capitala imperiului, Constantinopolis. Prin urmare, descoperirile monetare sunt singurele care oferă date despre cronologia aşezării romane de la Războieni.

Crearea peisajului roman în Moesia Inferior. Studii de caz

Adriana PANAITE

O componentă esențială a cercetării arheologice o reprezintă studiul peisajului. Studierea sistematică a acestuia a început să prindă contur în anii '70 ai secolului trecut, când se lansează conceptul de „arheologia peisajului" (*landscape archaeology*). În spatele acestuia se găseşte, de fapt, legătura între cercetarea de teren şi observarea modificărilor aduse mediului înconjurător la un moment dat, acesta încetând să mai reprezinte un simplu loc de desfăşurare a activităților umane. Astfel, peisajul arheologic trebuie perceput ca fiind rezultatul interacțiunii dintre factorii naturali şi antropici.

Sosirea romanilor şi introducerea zonei de la Dunărea de Jos în interiorul granițelor Imperiului Roman, în forma provinciei Moesia Inferior, duce la modificarea radicală a peisajului. Acest spațiu este cucerit şi reorganizat, în primul rând cu ajutorul armatei romane, acțiunea fiind dublată de măsuri cu caracter civil, care duc, pe de o parte, la integrarea aşezărilor deja existente (autohtone şi oraşele greceşti de la malul Mării Negre) în noul organism administrativ, dar şi la apariția unora noi.

Factorii care determină modificarea spațiului şi crearea unui peisaj specific îşi au originea într-un element de necesitate: accesul la sursele de apă, aprovizionarea cu alimente şi alte mărfuri, produse local sau importate, nevoia de materii prime, de apărare şi capacitatea de a reacționa rapid în caz de atac, comunicare etc. De-a lungul Dunării vor fi construite fortificații, care reprezintă elementele constitutive ale *limes*-ului. Romanii vor impune un nou sistem de proprietate asupra terenurilor şi de a face agricultură, acesta influențând decisiv organizarea şi distribuirea aşezărilor rurale. Aprovizionarea cu apă şi accesul la materiile prime, în primul rând, piatra şi argila, duc la apariția apeductelor şi carierelor. Fiecare localitate administrează un teritoriu ale cărui limite sunt vizibil marcate pe teren. Acestea sunt conectate printr-o rețea de rute terestre. În timp, pe lângă ele apar necropolele, plane sau tumulare. Toate acestea nu sunt altceva decât elementele de bază ale unei noi realități: peisajul provincial roman. Studiile de caz alese pentru comunicarea de față nu sunt întâmplătoare. Din zona graniței imperiului, sunt analizate fortificațiile legionare de la Novae şi Troesmis, din interiorul provinciei oraşele Nicopolis ad Istrum şi Tropaeum Traiani, iar, dintre oraşele greceşti de pe țărmul Mării Negre, oraşul Histria.

Scurtă privire asupra ceramicii glazurate de la Durostorum (Ostrov - Ferma 4)

Dan ELEFTERESCU

În cadrul comunicării vor fi prezentate tipuri morfologice (boluri, căni, cănițe, platouri), modurile de ornamentare (lissă, barbotină, excizii, tipar), tipurile de pastă, varietatea coloristică a ceramicii

glazurate descoperite la Durostorum (Ostrov – Ferma 4). Se vor prezenta şi probe ce par a susține producția acestui tip ceramic în această aşezare. Toate piesele par a se încadra în sec. II-III d.Chr

Restituiri grafice. Fragmente de statui din bronz de epocă romană

Cristina-Georgeta ALEXANDRESCU, Cristina GEORGESCU

Între categoriile de material arheologic, cele mai spectaculoase din mediul provincial roman se numără şi statuile din bronz. De cele mai multe ori, păstrate fragmentar, nu în ultimul rând datorită valorii materialului în sine şi practicii reciclării în Antichitate, identificarea şi, eventual, propunerea reconstituirii formei inițiale sunt destul de rar posibile.

În cazul unor fragmente descoperite în cursul cercetărilor arheologice din castrul auxiliar de la Ilişua (jud. Bistrița-Năsăud) s-a putut încerca o poziționare grafică, fireşte cu titlu de ipoteză.

Pe lângă beneficiul înlesnirii vizualizării propunerii de identificare, reconstituirea grafică este un beneficiu semnificativ pentru facilitarea expunerii fragmentelor pentru publicul larg, în cadrul muzeului.

Noi morminte sarmatice descoperite la nord de Mureş (Autostrada Arad-Nădlac)

Lavinia GRUMEZA

În anul 2014, cu prilejul construirii autostrăzii Nădlac-Arad (tronson Nădlac-Pecica, LOT 1 km 0+000-22+218, situl Sit 3 M), au fost cercetate 198 de complexe arheologice aparținând epocilor: preistorică (Cultura Starševo-Criş), sarmatică (locuințe şi morminte) şi avară (morminte). Dintre acestea, 28 de morminte sunt sarmatice. Două dintre morminte sunt înconjurate de şanțuri (ringuri), după obiceiul sarmatic nord-pontic.

Aceste tip de descoperire funerară este rar atât în Câmpia de Vest a României, cât şi în Banat; până în prezent, se cunosc doar două morminte înconjurate cu ringuri, descoperite pe tronsonul autostrăzii Nădlac-Pecica. Ritualul a fost adus de valurile de sarmați din zona nord-pontică, ajunşi aici cu prilejul războaielor marcomanice (166-175/177-180 p. Chr.). Astfel, odată cu aceste evenimente, diferite grupuri de sarmați s-au stabilit în Câmpia Panonică şi în Câmpia de Vest a României, aducând cu ei noi ritualuri funerare.

New perspectives from old samples: DNA analysis of human population from Eastern Romania

Dragoş Lucian GORGAN, Neculai BOLOHAN,
Florica MĂȚĂU, Ovidiu POPESCU, Mitică CIORPAC

Most of the ancient DNA (aDNA) studies have been focused on investigating the genetics of ancient hominins and the population history of anatomically modern humans. A DNA analysis are very useful for testing hypothesis about genetic affinity of ancient individuals and/or past populations as a whole at a given moment in time based mainly on the radiocarbon date of the sample itself or on its stratigraphic sequence. Reinvestigating some old discoveries from Eastern Romania offered the possibility of integrating new perspectives and methodological approaches in Archaeology. The analysis of this remains (1st-3rd century A.D.) can provide a communication network between the sciences involved. Lately, the need to understand the genetic population admixture at different moments in time in a certain geographic space with dynamic demographics has increased.

The aims of the present study are to ascertain the ancient human population admixture from Eastern Romania using mtDNA isolated from bone remains, to present the first aDNA (mostly mithocondrial sequence) results obtained for human population from Eastern Romania, and to discuss similarities and differences to various regions in Europe in order to understand the complex `palimpsest` of the genetic record.

Acknowledgements. The financial support for this study was provided by the PCCA 1153/2011 No. 227/01.10.2012 Genetic Evolution: New Evidences for the Study of Interconnected Structures. *A Biomolecular Journey around the Carpathians from Ancient to Medieval Times* (GENESIS).

SECȚIA MEDIEVALĂ

Deux fibules digitées récemment découvertes dans le département Prahova

Bogdan CIUPERCĂ

L'objet de cette étude est représenté par les deux fibules digitées récemment entrées dans l'héritage du Musée d' Histoire et d'Archéologie de Prahova. Il s'agit de deux pièces découvertes dans le département Prahova, l'une dans la forêt Tinosu et la deuxième dans le village Chitorani, la commune Bucov. Dans les deux cas, le contexte de la découverte est l'un qui gère l'intérêt et la discorde depuis quelque temps dans la communauté archéologique roumaine.Plus précisément la découverte de ces pièces est dueau travail de quelques passionnés par le passé et ses traces, connus en language non universitaire comme "détecteurs". Les fibules ont été données au Musée d' Histoire et d'Archéologie de Prahovapar les découvreurs et non mises en vente comme cela est arrivé dans d'autres situations avec d'autres institutions en Roumanie.

Les fibules digitées représentent pour le milieu du Ier millénaire p. Chr. un bon indicateur chronologique, aidant souvent à établir une chronologie interne des sites où ont été découvertes.Dans les deux résultats de Tinosu et Chitoran où le contexte est minimisé, ils contribuent davantage statistiquement parlant et pour les placer dans le cadre plus large des découvertes de la zone.

Ghiorghe Papuc şi dezlegarea misterului catacombelor din oraşul Tomis

Radu Ștefan VERGATTI

Construcțiile din Constanța au dus la descoperirea mai multor canale subterane, datând din perioada romană. S-a pus întrebarea ce reprezintă. Au fost făcute investigații. S-a crezut, un timp, că este vorba de catacombe folosite de creştini sau sisteme defensive ale oraşului. Ulterior, datorită studiilor făcute de arheolog dr. Ghiorghe Papuc, s-a dovedit că erau apeducte construite de romani în vederea aprovizionării cu apă a oraşului Tomis, devenit, din sec. IV, capitala provinciei Scythia Minor.

The preparation of crosses in Medieval Bulgaria in 10th century

Stella DONCHEVA, Ivaylo BUNZELOV (Bulgaria)

The accumulation of a large number of objects from the early Middle Ages, related to the Christian faith, raises the question of their making during this time. A few years ago it was assumed that almost all works of metal art, including cult objects, were made by Byzantine masters or were brought in the country on the path of pilgrimage from Eastern Christian centers (Syria, Palestine). Following findings of three production centers of metal art in the vicinity of Preslav, chronologically related to the first half and middle 10th century, changed the picture dramatically. It turned out that workshops in Bulgarian capital produced almost all known objects typical for the period. Along with the largest group of belt adornments (strap-ends, buckles, apliques) are prepared rings, earrings, single and double crosses, medallions. In the complex from Novosel, Shumen region are found more than 800 items. Acording to regular archaeological recearch in Zlatar, Preslav region there are known more than 1,400 products. All this proves the existence of a highly organized activity.

Despre o posibilă epavă medievală din lacul Sinoe

Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI, Gabriel CUSTUREA

Autorii prezintă 14 amfore descoperite în lacul Sinoe. Acestea aparțin tipurilor Gűnsenin I-IV (sec. IX-XIII) şi reprezintă apariții frecvente în aşezările perioadei medio-bizantine de pe coasta Mării Negre. Cum cele mai numeroase sunt din primele tipuri (sec. IX-XI). Presupunem că este vorba despre o corabie eşuată în apropierea vechii cetăți, undeva la sfârşitul secolului al XII-lea sau la începutul celui următor, când amforele târzii abia încep să fie folosite. Rămâne întrebarea cărui fapt i se datorează prezența

acesteia în zonă: s-a rătăcit în vreme de furtună sau în apropiere exista o aşezare suficient de dezvoltată economic încât să atragă corăbii cu marfă?

Descoperiri arheologice şi numismatice de pe teritoriul satului Enisala, comuna Sarichioi, jud. Tulcea (sec. IX-XIV)

Gh. MĂNUCU-ADAMEŞTEANU

Cetatea Enisala (secolele XIII - XVI). Pe dealul Gras, între lacurile Razelm şi Babadag, la cca. 2 km spre est de satul Enisala, se află ruinele unei fortificaţii cunoscută sub numele Enisala, Yeni-Sale (Satul Nou) sau Heracleea (de la numele împăratului Heraclius, care apare ca unul dintre constructori). În izvoarele scrise turceşti – cea mai veche menţiune datează din prima parte a veacului al XV-lea - apare cu numele Yeni Sale. Cum nu cunoaştem numele anterior al fortificaţiei, preferăm să o numim după numele satului din apropiere. Cetatea, ale cărei ziduri se păstrează pe o înălţime de 5 – 10 m, are forma unui patrulater neregulat, cu latura orientată V-SV, lungă de peste 100 m, laturile de est şi nord de cca. 50 m, iar, cea de sud de aproape 30 m. Zidul, cu o grosime de 1,50 – 1,80 m, era prevăzut, la exterior, cu opt turnuri de apărare. Pe latura de sud, în apropierea colţului de sud-vest, se afla intrarea principală.

Cronologic, cea mai timpurie localizare pentru zona Enisala, are în vedere localitatea Armucastro, menţionată în *Geografia* lui Idrisi, publicată în anul 1154. Această propunere este lipsită de suportul informaţiilor arheologice şi numismatice care se cantonează în secolele X – XI, respectiv XIII – XVI.

Se presupune că cetatea – identificată cu Bambola, Pampola din portulanele italiene – a fost construită de genovezi în a doua jumătatea a secolului al XIII –lea sau în prima jumătatea a celui următor. O altă ipoteză avansează ideea că cetatea a fost ridicată de Dimitrie, principele tătarilor (către 1364 - 1370). La sfârşitul secolului al XIV-lea şi începutul celui următor, era stăpânită de Mircea cel Bătrân. În anul 1417, este cucerită de otomani, care o abandonează în prima jumătate a secolului al XVI-lea.

Aşezarea rurală din secolele X – XI de la „Palanca". Locuirea feudal timpurie este cunoscută prin câteva descoperiri întâmplătoare, izolate - fragmente ceramice de uz comun şi amfore din secolele X - XI, precum şi prin câteva monede -, care sugerează o aşezare rurală care şi-a încheiat existenţa în prima jumătate a secolului al XI-lea. Ultimele descoperiri monetare atribuite zonei - *folles* anonimi din clasa C, emisiuni ale împăratului Mihail IV (1034 - 1041) - ne sugerează un sfârşit violent, provocat de una dintre cele trei invazii pecenege (1036).

Aşezarea rurală din secolele IX – XI (?) din punctul „La Biserică". În legătură cu această aşezare ar putea fi puse monedele descoperite în grădina lui Ilie Petcu – un *follis* anonim din clasa A2, varianta 8, atribuit domniei împăraţilor Vasile II – Constantin VIII (976 - 1028) şi un altul, din clasa B, atribuit lui Roman III (1028 - 1034) – piese care se păstrează în colecţia Muzeului de Istorie din Galaţi (MIG – inv. 9259, 9257).

Aşezarea rurală din secolele IX – XI (?) din punctul „Călugăra". De curând situl de la „Călugăra" a atras atenţia echipei franco-române din cadrul proiectului „Orgamè: nécropole et territoire". Săpăturile de diagnostic (patru sondaje), efectuate în 2012, pentru determinarea cronologiei sale au dus la identificarea, în sectorul C, a unei construcţii unicamerale (5,42 x 3,88 m), cu pereţi din chirpici pe temelie de piatră, dotată cu o vatră deschisă şi datată, prin intermediul „materialului de tip Dridu", în secolele IX – X. Faţă de ceea ce cunoaştem în legătură cu aspectul aşezărilor rurale din această perioadă, este destul de surprinzător să aflăm că acoperişul acestei „case medievale" era din ţigle! În acest fel, ea capătă caracterul unei descoperiri singulare în tipologia locuirii rurale din Dobrogea feudal timpurie. Cu mai mult temei, putem presupune că vestigiile acestei construcţii aparţin epocii romane, a cărei prezenţă în acest loc este semnalată prin descoperiri întâmplătoare.

O plăcuță de bronz cu inscripție din secolul al XIV-lea descoperită la Costeşti, raionul Ialoveni, Republica Moldova

Eugen NICOLAE

Autorul prezintă o plăcuță de bronz de formă neregulată (decupată aleatoriu dintr-o plăcuță aparent dreptunghiulară), descoperită întâmplător în zona vestigiilor oraşului medieval de la Costeşti, raionul Ialoveni, Republica Moldova (colecție privată), având dimensiunile 9,3 cm x 3,5 cm x 0,05 cm. Este, evident, o plăcuță folosită drept model sau pentru un exercițiu de scriere, deoarece are pe una dintre fețe o inscripție cu caractere arabe cu traseu neobişnuit, realizat din puncte, prin aplicarea unui poanson, şi dispusă pe două rânduri. Pe primul rând, sunt cifrele 738, reprezentând, cu siguranță, anul hegirei, iar, pe al doilea, urarea în limba turcă *Kutluğ bolsu[n]* (cu ultima literă absentă şi fără semne diacritice), care s-ar traduce prin „Să fie cu noroc !". Piesa poate fi datată în intervalul dintre anul hegirei gravat pe ea, care corespunde anilor 1337-1338 al erei creştine, şi 1369, când a fost datată, pe baza descoperirilor arheologice şi numismatice, distrugerea oraşelor orientale din Basarabia. Cel mai probabil, inscripția a fost realizată chiar în anul hegirei pe care îl cuprinde, adică în timpul domniei hanului Uzbek (1312-1341), pe un rest dintr-o plăcuță fabricată anterior, din care fuseseră desprinse fragmente pentru a fi folosite la lucrările din atelier. Este unul dintre cele mai vechi obiecte descoperite în spațiul românesc care atestă folosirea cifrelor zise arabe (acestea apar însă şi pe monede mai timpurii bătute în atelierele Hoardei de Aur, descoperite la vest de Prut).

Piesa se alătură altor descoperiri de la Costeşti, care demonstrează existența unor ateliere de confecționare de obiecte din cupru (bronz) sau din metale prețioase, cum ar fi o plăcuță pentru probarea poansoanelor şi a ştanțelor cu decor, transformată în pandantiv (publicată relativ recent). Tot la Costeşti, a fost localizată baterea monedelor zise de tip Costeşti-Gârla, în aceeaşi perioadă, în marea lor majoritate cu flanuri realizate din foi subțiri de cupru suprapuse, procedeu neobişnuit pentru atelierele monetare specializate din spațiul Hoardei de Aur. Autorul încearcă să stabilească originea piesei şi utilitatea acesteia.

Dobrogea de nord în registre otomane din sec. al XVI-lea

Anca POPESCU

În primele decenii ale secolului al XVI-lea, teritoriul Dobrogei era cuprins (încă) doar în trei unități administrative otomane (kazale): Hârşova, la nord de actuala vale Carasu, Silistra, cuprinzând partea dinspre Dunăre a regiunii de la sud de valea Carasu, şi Varna care acoperea teritoriul dinspre mare din acelaşi spațiu. Registrele de recensământ din sec. XVI ale kazalei Hârşova atestă aprox. 450 de toponime, desemnând aşezări stabile şi temporare. Dintre acestea, cca. un sfert se pot localiza cu certitudine. Ele sunt, în general, localitățile a căror existență a răzbătut până în zilele noastre, prelungind mai vechi locuiri pre-otomane şi chiar pre-medievale. Cartografierea lor oferă o imagine spațiala a gradului de locuire a acestei regiuni în sec. XVI, iar informațiile administrative consemnate în registre permit estimări demografice, etnico-religioase, cronologice, de organizare civilă şi militară etc., privind această regiune în epoca stăpânirii otomane.

Comerțul cu ceramică otomană în spațiul românesc (sec. XV – XVIII)

Niculina DINU

Aflate la intersecția a două rute comerciale care legau Europa de Asia, Țările Române au beneficiat de timpuriu de prezența ceramicii islamice. Până la descoperirea rutei ocolitoare, prin înconjurarea Africii, Mediterana de est era singura cale pentru comerțul cu Asia. În cadrul comerțului maritim, ceramica este un articol cu preț prea mic pentru a deveni o încărcătură importantă pe vase. Apare doar complementar şi numai în momentul în care produsul este deficitar sau solicitat într-o regiune.

Descoperirile arheologice şi diverse categorii de texte (registre de taxe, inventare imobiliare, cronici, poveşti de călătorie, listele cadourilor diplomatice etc.) pot oferi date despre difuzarea ei în lumea otomană şi în cea europeană.

Ceramica de Milet se răspândeşte atât în zona dunăreană, cât şi la curţile domneşti din Târgovişte şi Suceava, cu diferenţe în ceea ce priveşte calitatea produselor. În secolul al XVI–lea, accesul spre produsele de lux ale atelierelor de la Iznik devine extrem de limitat – Suceava beneficiază de o cantitate apreciabilă de căni, boluri sau farfurii ce se pot data până în jurul anului 1570 – 1580, adică în perioada în care producţia era exclusiv destinată proiectelor sultanilor. Din secolul al XVII–lea, prezenţa ceramicii de Iznik este mai mare, la fel şi cea de Kutahya, care o va înlocui total în secolul al XVIII–lea. Schimbarea se produce pe fondul orientării atelierelor otomane spre noi pieţe de desfacere care să înlocuiască scăderea comenzilor sultanilor.

Majoritatea fragmentelor de Iznik descoperite în spaţiul românesc sunt de boluri, căni şi ceşti, mai puţine de farfurii (un model general lucrat la Iznik de-a lungul unui secol). Un caz aparte, care arată modalitatea de comandă şi consum, a fost utilizarea plăcilor decorative pentru cele două reşedinţe domneşti din Moldova, Suceava şi Iaşi, la mijlocul secolului al XVII–lea.

Ceramica de Kutahya de la sfârşitul secolului al XVII–lea şi din secolul al XVIII–lea este rezultatul cererii pieţii şi a răspândirii consumului cafelei în Europa de sud–est.

Din analiza produselor acestor ateliere, s-a putut observa atât existenţa produselor de calitate superioară (pastă, decor, smalţ), cât şi a celor inferioare (semifaianţă, decor cu nuanţe amestecate, smalţ subţire), fenomenul putând fi asociat cu orientarea spre produse de serie cu decor simplu.

New Ottoman Age discoveries from Casimcea Valley: Cheia – Pazvant

Valentina VOINEA, Bartłomiej SZMONIEWSKI,
Anca POPESCU, Aurel MOTOTOLEA, Mihai FLOREA

The central aim of polish-romanian project *Central Dobrudja - Landscape Changes and Human-Environment Interactions from Neolithic to Middle Ages (2014 – 2016)* is therefore to widen the debate and introduce into discussions the old and new data obtained in the archaeological excavations in this geographical area. The important is also investigate the historical and geographical records from presented zone in a waste interdisciplinary context. For instance, most of discussion surrounding of the human activities in the settlements and landscape changes. Our recent archaeological surface investigations and excavations in both sites Cheia - Pazvant I (cemetery) and Cheia - Pazvant II (rural settlement) prove the earliest Ottoman rural habitation known in the Central Dobrudja.

Analiza unor sedimente din aşezarea Cheia - Pazvant II. Interpretări preliminare

Cornelia CĂRPUŞ, Leonid CĂRPUŞ

Lucrarea de faţă supune atenţiei analiza unor sedimente descoperite în aşezarea Cheia Pazvant II (sec. XVI – XVII). În campania 2015, sub peretele de lut al unei vetre s-a descoperit un sediment de scoici. Speciile găsite în strat aparţin faunei marine din zona litorală a Mării Negre, aflată la circa 30 km distanţă de aşezarea cercetată. Analizate în straturi subţiri au putut fi determinate câteva genuri şi specii aparţinând unor moluşte bivalve, gasteropode, ostracode, dar şi a unor organisme unicelulare precum foraminiferele. Analiza acestui sediment oferă date despre mediul vest-pontic în sec. XVI – XVII şi sugerează posibilitatea practicării pescuitului în Marea Neagră de către comunităţi din centrul Dobrogei. De asemenea, striurile de creştere a lamelibranhiatelor descoperite în sit surprind perioada de scădere a activităţii solare ce a determinat ,,mica glaciaţiune medievală" (*Maunder minimum)*. Un alt tip de sediment analizat provine din două vase fragmentare, descoperite în locuinţa L.1.

Analysis of some sediments from Cheia settlement, Pazvant II: preliminary results

This work paper presents analysis of some sediments discovered in a settlement from 16 th century in Cheia, point Pazvant II. In the campaign of 2015, in this settlement, under the clay wall of a fireplace, a line of tiny shell was discovered. Most of these species belongs to marine fauna from the Black Sea Coast, 30 km away from the area of interest.

Their microscopic examination in thin layers determined a few genera and species of bivalve mollusks, gastropods, ostracods, but also some unicellular organisms such as foraminifera. Their examination gives us data about west-pontic environment of 16th – 17 th century, as well as information about the practice of fishing in the Black Sea of these communities from Central Dobrudja. Also, observing the growth lines at mollusks lamellibranchia discovered in sit, it seems that they capture the period of decrease in solar activity, that caused the medieval little ice age known as the *Maunder Minimum Period*. Another type of analysed sediment comes from two fragmentary pots, discovered in L1 house.

SECȚIA NUMISMATICĂ

Considerații asupra aliajelor de tip bronz folosite la producerea vârfurilor de săgeți şi a semnelor monetare găsite în Dobrogea

Daniela CRISTEA-STAN, Bogdan CONSTANTINESCU,
Daniele CECCATO (Italia), Gabriel TALMAȚCHI

Am continuat analiza compozițională pentru exemplare de vârfuri de săgeți şi semne monetare provenind din mai multe situri dobrogene (Histria, Floriile, Tariverde, Golovița, Cogealac, Sinoe-Zmeica) pentru a avea o statistică suficientă în clasificarea aliajelor de bronz folosite. Am comparat rezultatele noastre cu cele publicate despre semnele monetare găsite la Olbia şi Berezan. Există două tipuri de aliaje foarte interesante: cupru-staniu-plumb-stibiu, care se regăseşte şi la Olbia şi Berezan, şi cupru-staniu-plumb-mangan. În cazul nostru, aceste două tipuri de aliaje au fost folosite atât pentru producerea vârfurilor de săgeți de luptă, cât şi a semnelor monetare, ceea ce sugerează retopirea săgeților pentru obținerea semnelor. Dacă aliajul cu stibiu a mai fost găsit la bronzuri antice, este prima oara când se găsesc artefacte din aliaj cupru-mangan. Urmează ca să stabilim procedeul metalurgic de obținere a acestui tip de aliaj, pornind de la roci polimetalice conținând atât cupru cât şi mangan (există astfel de roci în Caucaz).

Modelul sugerat de noi pentru evoluția semnelor monetare este: vârfuri de săgeți de luptă funcționale, vârfuri de săgeți tăiate mecanic ca să fie «pacificate», semne monetare în formă de „frunză", provenite din retopirea săgeților de luptă.

Tezaurul de vârfuri de săgeți descoperit la Medgidia(?), jud. Constanța

Delia MOISIL

Tezaurul prezentat în această comunicare a ajuns la MNIR în anul 2007, fiind format din peste 100 de vârfuri de săgeți din bronz, în majoritate nefuncționale, cu rol exclusiv de mijloc de schimb. Aceste semne premonetare au fost utilizate înaintea primelor emisiuni de monede de bronz ale cetăților greceşti de pe litoralul nord-vestic şi vestic al Mării Negre, în secolele al VI-lea şi al V-lea a. Chr.

Conform informațiilor aflate în posesia celui care le-a adus la muzeu, piesele ar proveni dintr-un tezaur descoperit în zona oraşului Medgidia (?), înainte de anul 1989. Comunicarea de față îşi propune o primă prezentare a acestuia şi o analiză a structurii lui.

Contribuții privind clasificarea monedelor histriene de argint din grupa a III-a

Mihai DIMA

Dintre numeroasele încercări de clasificare a monedelor histriene de argint de tip clasic, în ultima vreme s-a impus cea care le separă în patru grupe. Piesele din Grupa a III-a sunt foarte rare astăzi şi, implicit, puțin cunoscute, deşi există peste treizeci de serii diferite de didrahme, multe dintre acestea având şi subdiviziuni. Mai mult decât atât, nu este cunoscut niciun tezaur care să se încheie la nivelul

Grupei a III-a. Autorul prezintă rezultatele unui studiu de ştanţe efectuat asupra emisiunilor timpurii de didrahme din această grupă.

Aurul monetizat la Dunărea de Jos la sfârşitul secolului IV a. Chr. şi războaiele diadohilor

Aurel VÎLCU

Este prezentată o analiză asupra aurului monetizat din a doua parte a sec. al IV-lea a.Chr., descoperit la nordul Dunării. Rezultatele obținute arată că monedele de aur greceşti au ajuns la nordul Dunării în ultimele două decenii ale sec. IV a.Chr., în contextul războaielor dintre generalii lui Alexandru cel Mare. Principalele căi de pătrundere a monedelor de aur sunt implicarea oraşelor vest-pontice în aceste conflicte şi recrutarea de mercenari din rândul populațiilor aflate în zona Dunării de Jos.

Această lucrare a fost realizată prin programul Parteneriate în domenii prioritare — PN II, derulat cu sprijinul MEN – UEFISCDI, proiect nr. 339 / 2014

Considerații cu privire la un posibil tezaur elenistic: Lipnița, jud. Constanța

Emanuel PETAC, Gabriel TALMAȚCHI

Autorii prezintă doi stateri de tip Lysimach descoperiți pe teritoriul localității Lipnița, la interval de 20 de ani. Caracteristicile şi indicațiile sugerează o posibilă unică locație, undeva la marginea pădurii Băneasa. Prima piesă, având pe revers în câmp stânga monograma , este necunoscută cataloagelor, câteva exemplare regăsindu-se în licitațiile ultimilor ani. Moneda pare a fi o emisiune Lysimach antumă având un stil foarte asemănător exemplarelor bătute într-un atelier microasiatic, presupus a fi, mai degrabă, Alexandria Troas, dar fără a exclude total Byzantion sau chiar un atelier încă neidentificat. Ea pare a se înscrie în seria dată de piesele Meadows 29-31, considerate cu rezerve a aparține Alexandriei Troas. Cel de al doilea exemplar recuperat este un stater din Chalcedon, extrem de rar ca tip şi primul provenind dintr-un probabil tezaur, având pe revers în câmp stânga monograma , iar, în exergă, numele ΠΩΠΥ (Marinescu 77, emisiunea 35, cca. 220 a.Chr.).

Acest mic tezaur de monede de aur, alcătuit în contextul politic al ultimei părți a secolului al III-lea a.Chr. (evenimentele din Tracia din timpul războiului civil sirian între Antiochus Hierax şi Seleucos II, conflictul dintre Byzantion şi Rhodos ori căderea lui Cavarus şi a regatului de la Tylis) sugerează plata unui mercenar local.

Monede celtice din colecția Maria şi Dr. George Severeanu

Steluța GRĂMĂTICU

În colecția Maria şi Dr. George Severeanu se păstrează un tezaur de monede celtice de bronz, emisiuni ale triburilor din Ungaria ce locuiau în comitatul Tolna, în Transdanubia. Cele 37 de exemplare, emise în două nominaluri, sunt parțial imprimate cu reprezentările barbarizate de pe monedele de argint de tip Filip II: cap spre dreapta/călăreț. În arhiva muzeului nostru, este înregistrată informația conform căreia acest depozit ar fi fost descoperit înainte de anul 1939, la Turnu-Severin. În apropierea acestei localități, la Ostrovul Șimian, s-a mai aflat un tezaur de piese celtice de argint, ce a fost editat de Constantin Preda, dar acestea sunt emisiuni de tip Sirmium. Prezența depozitului din colecția noastră este extrem de neobişnuită pe teritoriul țării noastre.

Descoperiri monetare recente la Histria (sectorul ACS)

Aurel VÎLCU, Alexandra ȚÂRLEA

Autorii prezintă un lot de monede greceşti, romane şi bizantine descoperite în cursul campaniilor arheologice întreprinse la Histria (sectorul Acropolă Centru-Sud), în anii 2013 şi 2014. Din punct de vedere cronologic, cele 23 de monede descoperite se repartizează astfel: 5 monede greceşti din secolele V-III a.Chr., o monedă pseudo-autonomă locală, bătută cel mai probabil la sfârşitul secolului II p.Chr. sau

începutul veacului III p.Chr., 9 monede de bronz romane din secolele III-IV p.Chr., 7 monede bizantine din secolele VI-VII p.Chr., la care se adaugă o piesă modernă.

Analiza compoziţională a unor obiecte de bronz
găsite în zona cetăţilor dacice din Munţii Oraştiei

Bogdan CONSTANTINESCU, Daniela CRISTEA-STAN,
Aurora PETAN, Eugen IAROSLAVSCHI

Se vor prezenta rezultatele analizelor făcute prin metoda Fluorescenţei de Raze X (XRF) cu spectrometru portabil pe câteva zeci de piese aflate la Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, piese obţinute din campanii arheologice, confiscări ale autorităţilor de la căutătorii de comori şi din donaţia doamnei Aurora Petan. Proveniența pieselor este Sarmizegetusa şi Piatra Roşie. Din punct de vedere al compoziţiei, bronzul pieselor analizate poate fi grupat în trei mari categorii:

- bronz local de tip „dacic" - aliaj cupru-staniu, cu staniu între 25 şi 60%; aici intră stanţele monetare de denari romani, două bucşe de car şi fragmente de tablă de la Piatra Roşie;
- bronz cu plumb utilizat la turnare – aliaj cupru-staniu-plumb, cu plumb între 5 şi 30%; este vorba de importuri, printre ele zeiţa Bendis, diverse verigi, fragmente de vase şi mânere;
- bronz de tip „clasic" - aliaj cupru-staniu, cu staniu între 5 şi 15%; aici intră o cană campaniana şi mai multe fragmente de obiecte neidentificate.

Evoluţia tipologică a monedelor de tip Larissa - Apollo Amphipolis

Silviu I. PURECE

Prin publicarea lotului de monede păstrat din tezaurul de la Măldăreşti (jud. Vâlcea) au fost introduse în circuitul ştiinţific o serie de emisiuni aparţinând tipului monetar Larissa-Apollo Amphipolis aparte faţă de cele cunoscute până în acel moment. Apariţia acestor monede ne-a determinat să încercăm să reluăm discuţiile cu privire la evoluţia tipului monetar. În urma analizei noastre, am identificat două etape, şapte faze şi paisprezece serii de evoluţie. Seria cu numărul 10, credem noi, marchează trecerea de la etapa 1 la etapa 2. Odată cu această serie, iconografia reversului este complet reconstruită. În câmpul monetar apar elemente simbolice necunoscute până atunci în cadrul tipului monetar. Monedele ultimei faze au avut o puternică influenţă asupra celor aparţinând tipului Aninoasa-Dobreşti, cel mai evident element preluat fiind linia cu trei puncte situată între picioarele calului de pe revers.

Descoperiri arheologice de epocă romană la Războieni (com. Casimcea, jud. Tulcea)

Mihaela IACOB, Dorel PARASCHIV

În ultimii ani, au fost realizate mai multe cercetări de suprafaţă pe teritoriul comunei Casimcea, prilej cu care au fost identificate situri din perioade diverse. În zona de nord a localităţii Războieni, au fost identificate o întinsă aşezare romană şi o necropolă tumulară, aceasta din urmă datând, probabil, din sec. I-II p. Chr.

A fost recuperată o mare cantitate de fragmente ceramice provenind de la amfore (încadrate în tipurile Šelov B, Dressel 24, Käpitan II, Zeest 84-85), veselă de masă (de factură pontică şi pergameniană), de bucătărie şi de băut.

Lotul de monede descoperit la Războieni şi intrat în colecţia Muzeului de Istorie şi Arheologie din cadrul ICEM Tulcea cuprinde peste 500 de piese, datate în sec. I – începutul sec. V p.Chr. Majoritatea pieselor sunt de sec. IV: atât ca număr de piese, cât şi în ceea ce priveşte coeficientul monede/an, se impune perioada 354-358. Atelierul cel mai bine reprezentat este cel din capitala imperiului, Constantinopolis. Descoperirile monetare sunt singurele care oferă date despre cronologia aşezării romane de la Războieni.

Moneda romană în hinterlandul provinciilor Dacia şi Moesia Inferior

Lucian MUNTEANU

Lucrarea noastră urmăreşte descoperirile monetare din secolele II-III d.Chr. din teritoriile de la nordul Dunării de Jos, rămase în afara stăpânirii romane (de la estul şi sudul Carpaților). Este realizată o analiză a compoziției şi structurii cronologice a unei largi baze de date numismatice, conținând numeroase tezaure şi descoperiri izolate. Sunt evidențiate trăsăturile monetare particulare şi cele comune ale teritoriilor „barbare" de la nordul Dunării, care au permis identificarea unor tipare monetare regionale. Caracteristicile acestor tipare au fost generate de către diferiți factori, precum dezvoltarea politică şi economică diferită a triburilor locale sau relațiile lor diferențiate cu Imperiul.

Sigilii de la Tomis aflate în colecția Muzeului Național de Istorie a României. Colecția Maior Ștefan Nicolae

Eugen PARASCHIV

Muzeul Național de Istorie a României deține, din anul 1974, o colecție de monede şi sigilii romano-bizantine donată de către maiorul Ștefan Nicolae. Aceasta este alcătuită din 200 de piese, dintre care 141 sunt monede romane şi 59 sigilii romano-bizantine descoperite la Tomis, în perioada 1925-1930. Monedele sunt datate între secolele al III-lea şi al V-lea, fiind emise în timpul domniilor împăraților: Marcus Aurelius Probus, Flavius Magnus Magnentius, Iulian Apostatul, Constantin I, Constantin II, Constans, Constantius II, Vetranio sau Vetriano, Flavius Claudius Iovianus, Flavius Valentinianus (Valentinian I), Aelia Flavia Flaccilla (soția lui Theodosius I), Valentinian al II-lea, Flavius Theodosius (Theodosius I), Flavius Arcadius Augustus, Valentinian, Valens, Gratian, Valens, Probus, Theodosius II, Honorius.

După cum aminteam mai sus, în colecția Maior Ștefan Nicolae se află şi 59 de sigilii descoperite, între anii 1925 şi 1930, la Tomis. O parte dintre acestea au fost publicate de Ion Barnea într-o serie de articole apărute începând cu anul 1983 (*Sigilii bizantine inedite din Dobrogea*, în „Pontica", 16, 1983, p. 263–272; *Sigilii bizantine inedite din Dobrogea (II)*, în „Pontica", 18, 1985, p. 235–248; *Sceaux byzantins de Dobroudja*, în „SBS", 10, 1987, p. 77–88; *Sigilii bizantine inedite din Dobrogea (III)*, în „Pontica", 23, 1990, p. 315–334; *Unedierte byzantinische Bleisiegel aus Tomis- Constanța*, în „Pontica", 25, 1992, p. 285–296; *Sceaux byzantines inédits de Dobroudja*, în „SBS". 4, 1995, p. 97–100). Alte 13 piese au fost publicate în anul 2013 (Eugen Paraschiv-Grigore, *Sigilii comerciale descoperite la Tomis*, Cercetări Arheologice, XX, București, 2013, p. 165-174). Cele mai multe dintre aceste sigilii sunt datate în perioada secolelor al V-lea şi al VI-lea, dar sunt şi sigilii de la sfârşitul secolului al IV-lea.

Studiul de față se doreşte a fi o analiză a colecției de sigilii a maiorului Ștefan Nicolae şi a rolului acestora în cunoaşterea istoriei oraşului Tomis, în perioada romano-bizantină.

Rarități numismatice descoperite la Ulmetum (Pantelimonu de Sus, jud. Constanța)

Dan VASILESCU

Cu ocazia cercetărilor arheologice desfăşurate la Ulmetum în anii 2008-2015, a fost descoperit un număr însemnat de monede romane târzii. Printre acestea, se află 20 de piese care fac obiectul comunicării. Scopul propus este de a introduce în circuitul ştiințific exemplare ale unor emitenți mai rar întâlniți în Dobrogea, precum Procopius şi Magnus Maximus, dar şi o serie de monede ce constituie variante neînregistrate în cataloagele de referință (officina, simboluri etc.). Totodată, au mai fost incluse două piese, dintre care una este surfrapată, iar cealaltă are numele împăratului transcris greşit. Cu excepția unei monede de argint (*siliqua*) emisă de Valens la Antiochia, toate celelalte sunt de bronz, modul AE 3 şi AE 4. Majoritatea provin din context arheologic (sectoarele sud – bazilică şi est), o parte fiind găsite în poziție secundară, iar restul în contexte datate în perioada lor de circulație.

A doua parte a colecției numismatice dr. Friedrich Mauksch (Sebeş), donată Muzeului Național Brukenthal - prezentare generală

Claudiu MUNTEANU

În anul 2002, urmaşii colecționarului dr. Friedrich Mauksch († 1932) din Sebeş au donat Muzeului Național Brukenthal 1830 de monede din toate epocile, provenite din colecția tatălui lor. Dr. Friedrich Mauksch a fost medic, cărturar şi pasionat colecționar de piese arheologice, numismatice şi etnografice. Fondul Mauksch a fost întregit în anul 2015, când cealaltă parte a colecției numismatice, formată din 720 de monede din diferite epoci, a fost donată de fiul colecționarului Muzeului Brukenthal.

Un tezaur de monede bulgăreşti şi sârbeşti descoperit la Lazu, jud. Dolj (sec. al XIV-lea)

Radu Gabriel DUMITRESCU

Aproximativ prin luna mai/iunie a anului 1945, locuitorul Dumitru St. Ogarcă săpa în via sa, aflată în punctul numit ,,Cioaca lui Iacob", pe stânga şoselei Craiova-Pleniţa, la 300 de metri distanță de ieşirea şoselei din satul Lazu, pe drumul de hotar ce ducea spre moşia Vrăbiescu, când a descoperit un ban de argint. Pe urmă, continuând să sape, au început să apară şi alte monede, risipite prin pământ.

Directorul de atunci al Muzeului Olteniei, C. S. Nicolăescu-Plopşor, s-a deplasat la fața locului şi, în urma anchetei făcute cu concursul organelor administrative, a reuşit să ridice de la descoperitor, contra cost, nouă monede, iar, în urma cercetărilor făcute la fața locului, a mai găsit opt piese în pământ, fără fragmente ceramice în jur. De asemenea, Plopşor a mai recuperat două monede de la un alt locuitor din Lazu, o monedă de la şeful de post şi chiar un inel de la fiica descoperitorului. Cercetătorul era de părere că tezaurul ar fi fost mai mare, dar o parte din monede ar fi fost înstrăinate sau ascunse de autorități.

Toate aceste informații le-am găsit în arhiva Muzeului Olteniei. Din totalul de monede recuperate, muzeul craiovean mai păstrează, în prezent, 16 monede bulgăreşti şi sârbeşti datate în perioada 1331-1356 de la Ivan Alexandăr, Mihail Asan şi Ştefan Duşan. Tezaurul de la Lazu este printre cele mai timpurii tezaure de monedă sârbească şi bulgărească din Țara Românească descoperit până în prezent, fiind menționat frecvent în literatura de specialitate. Prezentarea sa detaliată va completa imaginea circulației monetare din Țara Românească, la mijlocul secolului al XIV-lea.

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ

Marinarii englezi de pe HMS „Cockatrice" au adus, încă din 1865, „microbul" fotbalului la Gurile Dunării

Gheorghe STĂNCULESCU

Un raport al comandantului navei militare britanice HMS „Cockatrice", de acum 150 de ani, despre acțiunile de patrulare în Delta Dunării, în sprijinul Comisiei Europene a Dunării, conține prima mențiune documentară a jocului de fotbal pe teritoriul țării noastre. Delta şi Dobrogea par, în acest fel, să dețină întâietatea în ceea ce priveşte apariția „microbului" fotbalului la noi, detronând, astfel, Ardealul, cu marile sale cluburi de fotbal din Arad, Timişoara, Oradea, Cluj etc., de la sfârşitul sec. XIX.

Mărturii inedite despre începuturile muzeologiei dobrogene în ultimul sfert al secolului al XIX-lea

Delia Roxana CORNEA

Identificarea unor documente inedite păstrate în Arhiva Academiei Române ne-a prilejuit schițarea unui istoric al primelor încercări muzeologice din spațiul dobrogean. Dintre aceste mărturii,

reține atenția un Raport al prefectului de Constanța, Remus Opreanu (datat 16 martie 1879), adresat Ministrului Instrucțiunii Publice, în care acesta vorbeşte despre intenția sa de a concepe, pentru oraşele Chiustenge si Mangalia, câte un muzeu local. În lipsa unor documente-acte de fondare care să marcheze naşterea muzeului constănțean actual, putem plasa apariția acestei prestigioase instituții încă din primăvara anului 1879. Un alt document inedit vorbeşte despre strădaniile prefectului județului Tulcea, George M. Ghica, pentru salvarea monumentelor istorice găsite în țărâna Dobrogei, în acest sens acesta solicitând inițierea unor „*excursiuni arheologice*", în sensul creării unei „*direcțiuni metodice şi sciincifice spre a preveni distrugerea şi risipirea monumentelor antice*". Aceste noi mărturii, completate de altele mai mult sau mai puțin cunoscute, fac obiectul prezentului studiu dedicat începuturilor muzeologiei dobrogene si primelor săpături arheologice.

Primari musulmani ai Medgidiei
în a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea

Adrian ILIE

După integrarea Dobrogei în cadrul statului român, datorită numărului mare de etnici turci şi tătari ce trăiau în oraş, la conducerea urbei de pe Valea Kara-Su s-au aflat şi reprezentanți ai celor două etnii amintite. Printre primarii musulmani ai Medgidiei putem aminti pe: Zeccheria Zaid, Ahmet Mustafa, Abdul Cherim, Ziadmin Muterem, Kemal Hagi Amet şi Mustafa Ismail. Aceşti primari au condus oraşul perioade mai scurte sau mai lungi de timp. Au fost preocupați de realizarea unor investiții edilitare şi de bunul trai al populației. Erau mari proprietari de terenuri, de cariere de piatră, de animale şi făceau comerț în renumitul târg al Panairului. Au prosperat ca primari şi au făcut parte din Consiliile locale după expirarea mandatului de primar, luând parte activ la adoptarea hotărârilor importante pentru oraş.

Studiu despre meseriaşii din Constanța anilor 1900

Paul DOMINTE

Categoria meseriaşilor era bine reprezentată la 1900 în Constanța, oraşul fiind în plină expansiune economică şi creştere demografică. Necesitățile generate de activitățile portuare, mozaicul interetnic, vizita tranzitul oficialităților şi vizitele familiei regale, precum şi de statutul de obiectiv turistic al localității au generat nevoi care nu puteau decât să ducă la diversificarea paletei de meserii necesare satisfacerii tuturor dorințelor şi exigențelor.

Constanța în vremea neutralității României (1914-1916)

Constantin CHERAMIDOGLU

Aparent fără o legătură directă, evenimentele din vara anului 1914 au influențat însă şi viața locuitorilor Constanței. Deşi România rămâne neutră în primii ani de război, țara are de suferit pe multe planuri efectele negative ale primei conflagrații la nivel mondial. La Constanța, închiderea strâmtorilor va însemna atât scăderea dramatică a traficului derulat prin cel mai mare port maritim al țării, cât şi imposibilitatea importului de cărbune de la Cardiff, folosit, atunci, în mai toate locuințele constănțenilor. Alimentele încep să se rărească în piețele oraşului, iar turiştii nu se mai simt în siguranță pe aceste locuri. Nu doar marii exportatori de cereale pierd contracte importante, dar şi micii comercianți resimt scăderea negoțului, lipsa publicului de sezon ce umplea hotelurile şi restaurantele de pe malul mării. Presa constănțeană va reflecta, şi ea, atât influența negativă asupra vieții locuitorilor, cât şi eforturile administrației de a păstra normalitatea în traiul de zi cu zi. În acelaşi timp, creşte curentul de opinie în favoarea intrării României în război, de partea Antantei, se înmulțesc vocile care cer îndeplinirea idealului de uniune națională.

Instituția prizei maritime şi instanțele de prize româneşti
în contextul Primului Război Mondial

Oana GRIGORUȚĂ

Capturarea, pe timp de război, a navelor comerciale inamice şi a încărcăturilor cu acelaşi caracter (prize maritime) a fost şi este metoda cea mai eficientă de a slăbi puterea economică a statelor beligerante.

Pentru a se evita, pe cât posibil, abuzurile, încălcările drepturilor cetățeanului şi erorile umane, legislația internațională privitoare la prizele maritime s-a dezvoltat vertiginos la sfârşitul secolului XIX şi începutul secolului XX, majoritatea statelor riverane aflate în conflicte înființând tribunale speciale care să judece capturile.

În România, neexistând o tradiție a instituției prizei maritime, izbucnirea Primului Război Mondial a forțat România să adopte rapid norme legislative în domeniu, inspirate, în mare parte, din legislația internațională şi adaptate intereselor naționale. *Codul Jurisdicțiunei de Prize Maritime* şi *Legea privind organizarea şi funcționarea jurisdicțiunei de prize maritime* au fost publicate în 1917. Evenimentele politice din timpul conflictului au determinat însă amânarea începerii activității instanțelor speciale, primul proces judecându-se abia în anul 1920.

Acum un veac, un peregrin european erudit a vizitat Dobrogea

Ioan BITOLEANU

Cunoscându-mi pasiunea pentru cărțile rare de istorie, un anticar ambulant mi-a oferit un prețios volum. Autorul, Eugène Pittard, a fost profesor de antropologie al Universității din Geneva. Cartea se intitulează *La Roumanie. Valachie, Moldavie, Dobroudja* – bogat ilustrată cu fotografii de o excepțională calitate tehnică şi valoare istorică informativă.

Este înduioşătoare *Dedicația* înscrisă pe prima pagină a volumului: „*Poporului român pe care, în timpul îndelungii campanii de studii antropologice, am ajuns să-l cunosc şi să-l iubesc*".

De la bun început, autorul a ținut să specifice faptul că, dintre toate provinciile istorice româneşti, a stăruit asupra ținutului dintre Dunăre şi Mare – Dobrogea. Autorul a fost puternic impresionat de structura multietnică şi multiconfesională a acestei provincii, unde coabitau, într-o deplină armonie - şi aici îi enumeră -, alături de români, pe turci, tătari, bulgari, greci, albanezi, armeni, germani, curzi, lazi, cerchezi, țigani nomazi.

Autorul a trecut prin Cernavodă, Constanța, Medgidia, Tulcea, Babadag, Măcin, Niculițel, Isaccea şi alte localități, călătorind cu căruța – vehicul care l-a zdruncinat zdravăn, dar l-a şi impresionat prin robustețea ei. A poposit la mănăstirea Cocoşu, unde s-a bucurat de o ospitalitate care l-a impresionat profund şi unde i s-a oferit un adevărat festin.

Eugène Pittard n-a fost un simplu turist prin Dobrogea. L-au interesat tradițiile, doctrinele şi ritualurile religioase ale minorităților, cum a fost aceea a schismaticilor bezpopovți, a sectelor rascolnicilor şi scopiților (lipoveni din Jurilovca), spre pildă.

Dintre localitățile dobrogene, Constanța l-a interesat cu deosebire, de la destinația sa de mare port al Mării Negre, la nenumărata mulțime a câinilor care-i bântuiau străzile, susținând neuitate concerte nocturne.

Vorbind de erudita lucrare ce ne stă în față, se cade să subliniem dramaticele evenimente în contextul în care a fost concepută. „*În momentul în care scriu* – releva autorul – *canonierele ruseşti, care au urcat pe brațul Sulina, bombardează pozițiile bulgaro-turce, instalate la Tulcea. Şi mă gândesc cu durere, la toate ravagiile pe care invazia le produce în această Dobroge. La timpul când armatele inamice o va abandona, după victoria românilor, în ce stare vor găsi ei toate aceste oraşe?*"

Cartea, tipărită la Paris, este datată în 1917, un an după ocuparea Dobrogei de către trupele germano-bulgare, în timpul Primului Război Mondial, care a opus alianța Puterilor Centrale celei a Antantei, din care avea să facă parte şi România. De reținut convingerea autorului – un sincer prieten al poporului român – în victoria finală a acesteia şi a aliaților săi.

Dobrogea sub ocupație in mărturiile prizonierilor români

Iulian BOȚOGHINĂ

Confruntările din toamna anului 1916 au avut ca rezultat pierderi umane, materiale şi teritoriale. Oltenia, Muntenia şi Dobrogea au fost ocupate de armatele Puterilor Centrale. Guvernul, armata, populația şi Casa Regală au ales calea pribegiei, Moldova devenind spațiul de refugiu, speranța salvării. Dincolo de drama pierderile teritoriale, tragediile umane au răvăşit, ireversibil, istoria neamului românesc. Odiseea prizonierilor români rămâne mărturie pentru suferințele trăite în acele vremuri. În prezenta comunicare, autorul se opreşte asupra realităților dobrogene din timpul ocupației, aşa cum au fost prezentate de prizonieri, soldați din Tulcea, evadați din captivitatea armatei bulgare: războiul văzut ca o revanşă pentru înfrângerea din 1913, jaful avutului public şi privat, comportamentul duplicitar în prizonierat al concetățenilor evrei, teama bulgarilor pentru răzbunarea armatei române şi, nu în ultimul rând, aventura reîntoarcerii în liniile româneşti.

Dispute germano-bulgare privind destinul Dobrogei în timpul ocupației vremelnice (1916-1918)

Constantin IORDAN

Valorificând informații din arhive germane, autorul îşi propune să urmărească evoluția raporturilor dintre Germania şi Bulgaria, în perioada în care aceste două state, alături de Austro-Ungaria şi Turcia, au ocupat, vremelnic, o parte din teritoriul României, din toamna anului 1916 până în 1918. Obiectivul analizei este destinul Dobrogei, subiect important al unui conflict de interese între cele două state în a doua parte a primei conflagrații mondiale.

Problema dobrogeană(1916-1918) în istoriografia bulgară

Nicoleta CIACHIR

Revenirea Dobrogei de Sud - ținut cu o istorie zbuciumată, soartă controversată şi un profil etnodemografic varia - la România, în 1913, a generat adversitatea profundă a bulgarilor şi a influențat negativ relațiile româno-bulgare timp de 27 de ani. După 1913, toate guvernele Bulgariei susțin o vie activitate, pe toate planurile, de recuperare a teritoriului pierdut. Studiul de față propune o analiză sintetică a problemei dobrogene în perioada 1916-1918, filtrată prin prisma istoriografiei bulgare. Dezvăluirile din lucrările memorialistice ale personajelor de prim plan de pe scena istorică (Vasil Radoslavov, gen. Ștefan Toşev) sunt de o reală valoare în reconstituirea problemei dobrogene, cu tot subiectivismul pe alocuri, lesne de înțeles. Soluționarea problemei dobrogene, potrivit doleanțelor bulgarilor. nu a cunoscut o desfăşurare favorabilă acestora. Între anii 1916-1918, Dobrogea a făcut obiectul multor divergențe între partenerii Puterilor Centrale.

Noi informații despre fortificarea Dobrogei şi a frontierei de est în concepția Marelui Stat Major (1939)

Luminița GIURGIU

Evenimentele desfăşurate în Europa anului 1939 au determinat ca Marele Stat Major, prin Secția Operații, să revadă Planurile de fortificații permanente şi inundații. Un loc aparte îl ocupă „teatrul de operații Est" (Prutul şi Nistrul) şi cel de „Sud", cu referire specială la Dobrogea.

Repere arhivistice privind starea de spirit a românilor supuşi schimbului de populație ca urmare a semnării Tratatului de la Craiova din 7 septembrie 1940

Nicoleta (Grigore) PARASCHIV

Studiul de față îşi propune să prezinte starea de spirit a românilor supuşi schimbului de populație româno-bulgar din toamna anului 1940, reflectată în câteva documente aflate în patrimoniul Serviciului Județean Constanța al Arhivelor Naționale şi Arhiva Ministerului Afacerilor Externe.

Deşi Tratatul cu Bulgaria a fost semnat la 7 septembrie 1940, soarta judeţelor Durostor şi Caliacra fusese stabilită încă din vara aceluiaşi an. Autorităţile de la Bucureşti au luat măsuri de evacuare a Dobrogei începând cu iulie 1940. În prima parte a lunii, au fost emise *Instrucţiunile* pentru executarea evacuărilor din Dobrogea, iar, la începutul lunii următoare, Serviciul Mobilizarea şi Organizarea Naţiunii şi Teritoriului a întocmit *Tabelul cu stocurile de cereale şi inventarul agricol* mai important ce s-ar putea aduce în Dobrogea de nord, aflate, la sfârşitul lui iulie, în Cadrilater (judeţele Durostor şi Caliacra). Discuţiile privind problema populaţiei româneşti aflate în Dobrogea de Sud şi ale celei de origine etnică bulgară din judeţele Constanţa şi Tulcea au demarat la începutul lunii august 1940, ajungându-se la un acord de principiu privind cedarea de către statul român a celor două judeţe din sudul teritoriului aflat între Dunărea şi Marea Neagră. În acest context, o parte a populaţiei a început să fie evacuată din Dobrogea de Sud înaintea semnării Tratatului. Pregătirea evacuărilor a început la 9 august, când Rezidenţa Ţinutului Marea a întocmit un prim studiu pe care l-a înaintat Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Ministerului de Interne, Marelui Stat Major şi marilor unităţi cu care trebuia să se colaboreze. Principiile de bază fixate în vederea evacuării au fost: plasarea populaţiei şi a tuturor resurselor să se facă numai în cadrul ţinutului, uşurându-se, astfel, pregătirea şi execuţia; evacuarea şi plasarea să se realizeze pe unităţi administrative, pentru a avea o unitate de conducere; întreaga operaţiunea să se facă împreună cu armata, care trebuia să dea tot concursul; marea majoritate a evacuaţilor să fie plasată în Muntenia, în judeţul Ialomiţa şi numai o parte în judeţul Constanţa.

Românii şi turcii aflaţi în cele două judeţe din Dobrogea de Sud anticipau hotărârea ce avea să fie luată asupra teritoriului pe care îl locuiau. Raportul informativ al Diviziei 45 Artilerie Călăreaţă, din 10 august 1940, consemna faptul că românii căutau să-şi strângă cât mai repede recolta şi lucrurile cu o „*vădită tristeţe şi îngrijorare*", aşteptând rezultatul hotărârilor guvernului român.

Situaţia Cadrilaterului la un an de la anexarea de către statul bulgar,
în lumina unor documente ale Serviciului Special de Informaţii (1941)

Florin C. STAN

Studiul prezintă perspectiva Serviciului Special de Informaţii asupra realităţilor ţinutului din Sudul Dobrogei istorice, la un an de la cedarea către partea bulgară a Cadrilaterului, prin Tratatul semnat la Craiova la 7 septembrie 1940.

Documentele prezentate rezumă aspecte ale situaţiei militare, politice, administrative, şi economice ale Cadrilaterului, concluzia generală arătând că *„ne găsim în faţa unei regiuni puternic românizate, a unei regiuni tratată vitreg de noua stăpânire, care are alte interese mai vii în alte regiuni, şi a unei populaţii care regretă categoric că a fost despărţită de statul român. Nu este posibil ca o acţiune ce ne-ar face din nou stăpână asupra Cadrilaterului, să nu fie privită de către populaţie cu cea mai cordială simpatie; şi aş putea chiar zice că mulţi bulgari aşteaptă şi doresc această acţiune"*.

Titlul comunicării se bazează pe documente aflate în Arhivele Naţionale ale României, fond *Preşedinţia Consiliului de Miniştri - Serviciul Special de Informaţii*.

Situaţia germanilor dobrogeni reîntorşi în Dobrogea din Germania (1944-1947)

Virgil COMAN

În studiul de faţă, ne-am propus să prezentăm situaţia germanilor dobrogeni reîntorşi în Dobrogea din Germania după 23 august 1944, în contextul evenimentelor politice interne şi internaţionale care au influenţat România între anii 1944-1947.

Din informaţiile transmise Inspectoratului Regional de Jandarmi Constanţa de către Legiunea de Jandarmi Constanţa şi Legiunea de Jandarmi Tulcea aflăm că, în intervalul 23 august 1944-28 noiembrie 1946, se înapoiaseră în judeţul Constanta 1516 etnici germani, iar, în perioada 23 august 1944-20 ianuarie 1947, reveniseră în judeţul Tulcea 163 etnici germani.

Cum bine se ştie, în noul cadru prestabilit de Marile Puteri, România a evoluat spre un sistem politic totalitar, în care nota dominantă a vieţii politice, începând cu anul 1947, a fost creşterea rolului Partidului Comunist Român sprijinit direct de la Moscova. În acest context, o bună parte dintre germanii

reveniți în Dobrogea au ales să se reîntoarcă în Germania. Deşi, inițial, fusese fixată data de 14 martie, abia în seara de 18 martie 1947, în baza aprobării Direcției Generale a Poliției, care a desemnat şi un delegat, o garnitură de 33 de vagoane, în care se aflau 934 etnici germani, a plecat din gara Medgidia către Germania. Se pare, însă, că sovieticii nu au mai permis continuarea procesului de repatriere a germanilor dobrogeni, până în prezent nefiind identificate documente privind efectuarea vreunui nou transport.

Din datele oficiale, la finele anului 1947, numărul etnicilor germani era de 388 în județul Constanța şi 208 în județul Tulcea.

Concepția anglo-americană cu privire la executarea debarcărilor de desant maritim şi influența lor asupra apărării litoralului românesc al Mării Negre (1957)

Teodora GIURGIU

În 1957, analiştii militari români au întocmit un studiu cu privire la operația de desant maritim în concepția anglo-americană, care urmărea: crearea unei superiorități copleşitoare de forțe; dispersarea dispozitivelor de luptă ale desantului maritim pe toată durata operației de desant şi, cu deosebire. pe timpul debarcării; folosirea masivă a armei atomice şi a celorlalte mijloace de luptă; sporirea, pe toate căile, a ritmului desfăşurării operației de desant, pe toate etapele ei, şi, în special, pe timpul debarcării; combinarea operațiilor de desant maritim cu desant aerian, tactic şi operativ. Studiul oferă, de asemenea, soluții pentru pregătirea şi executarea apărării litoralului românesc al Mării Negre în cazul unei operații de desant maritim.

Considerații istorice privind realizarea unei inspecții speciale pentru definitivat în învățământul gimnazial (21 – 22 mai 1962)

Valentin CIORBEA

Comunicarea aduce în atenție un izvor inedit, aparent de interes istoric local, procesul verbal al inspecției speciale pentru definitivare în învățământ, activitate desfăşurată pe parcursul a doua zile, 21-22 mai 1962, la *„Şcoala de 8 ani"* din comuna Ciucurova, localitate încadrată atunci în raionul Istria, regiunea Dobrogea.

Documentul depistat de noi în Registrul de inspecții al şcolii, cu ocazia unei asistențe pentru obținerea gradului I, efectuată în anul 2012, nu este singular, atât în sursa menționată, cât şi în cele similare deținute de unitățile de învățământ din România, numărul lor ridicându-se, probabil, la zeci de mii, dat fiind că toate cadrele didactice trebuiau să treacă prin această evaluare, majoritatea fiind însă necercetate.

Realizat spre finele epocii Gheorghiu-Dej, actul poartă pecetea epocii, a cerințelor legislației în vigoare, a mentalității politice şi, desigur, a celui care l-a întocmit în urma inspecției, profesorul Ion Bădică, inspector metodist, şef al Secției de învățământ şi cultură al Sfatului Popular al regiunii Dobrogea. Însoțit de un inspector de la raionul Istria, cei doi au evaluat activitatea instructiv-educativă şi social-culturală a profesorului de limba şi literatură română M. V. la clasă, în afara clasei, precum şi implicarea sa în activitatea extra-şcolară.

Evoluția demografică a Dobrogei central-sudice în perioada 1909-2011

Claudia ILIE

În perioada 1909-2011, Dobrogea a cunoscut o evoluție demografică ascendentă în zona Culoarului Carasu. Dezvoltarea demografică a Culoarului Carasu prezintă unele particularități, mai cu seamă în timpul construcției Canalului Dunăre-Marea Neagră. După anul 1900, au fost organizate recensăminte ale populației după metode mult mai riguroase şi exacte, la intervale scurte. Acest lucru se datora şi afluxului de locuitori dintr-o zonă în alta, generat de evenimente politice şi militare. Mai târziu, se înregistrează modificări în structura populației, dar şi creşteri demografice, datorită afluxului populației spre această

parte a Dobrogei. Zona sa central-sudică şi, în special, arealul Canalului Dunăre-Marea Neagră au influenţat bilanţul natural şi migrator, prin importantele investiţii economice realizate după anul 1949.

Mişcarea muncitorească - formă de afirmare economică, socială şi politică a clasei muncitoare /cu specială privire la Dobrogea şi la ilustrarea ei muzeistică

Gheorghe DUMITRAŞCU

Necunoaşterea istoriei sociale în desfăşurarea ei dă naştere la fracturi în exprimarea acesteia în manuale şi muzee. Mai ales după mari transformări revoluţionare, această necunoaştere se reflectă, în mod primejdios pentru prezentul şi perspectivele ei. Evoluţia economică şi socială a Dobrogei după revenirea ei la Ţară a dus la afirmarea detaşamentelor muncitoreşti din domeniul transporturilor, industriilor prelucrătoare, pescuitului, astfel încât, în condiţiile capitalismului firesc, a inegalităţilor sociale, conflictele sociale au ajuns să ocupe scena revendicativă în oraşe, porturi, şantiere de construcţii, inclusiv în târguri. Este evident că asemenea fenomene n-au scăpat intereselor partidelor politice, care le-au folosit în scopurile lor de clasă sau de grup. Dar aceasta nu înseamnă că mişcările muncitoreşti sunt exclusiv politice şi că transformările sociale şi politice revoluţionare trebuie să fie evitate sau incriminate. Tocmai de aceea, comunicarea vrea să „protesteze" împotriva ştergerii din manuale şi muzee a unor aspecte ale afirmării anumitor categorii sociale reprezentative, acuzate, în cazul actual, de comunism. Procesul revendicativ economic, politic şi, vag, social-politic după 1989 dovedeşte că ignorarea sau turnarea expunerii muzeistice şi în manuale a mişcării muncitoreşti interbelice e mai mult decât o eroare.

„Dobrogea literară"- 80 de ani de la apariţie

Corina APOSTOLEANU

Fondată în aprilie 1925, publicaţia „Dobrogea literară", supliment al ziarului „Dobrogea Junǎ", s-a bucurat de semnături ale unor nume importante ale literaturii române, între care s-a numărat şi prozatoarea Hortensia Papadat-Bengescu. Cu toate că nu a apărut decât între 1925 şi 1927, „Dobrogea literară" a marcat - din punct de vedere cultural - perioada interbelică dobrogeană, demonstrând, încă o dată, că au existat demersuri de calitate, în ceea ce priveşte viaţa literară şi spirituală a acestui ţinut.

Statul Major al Forţelor Navale – la 55 de ani – reper în istoria Dobrogei moderne

Mariana PĂVĂLOIU, Gabriel MOISE

Într-o zona înconjurată din trei părţi de apă - Dobrogea -, marina militară şi comercială reprezintă un reper major.

Dat fiind că, în ziua de 22 octombrie acest an, Statul Major al Forţelor Navale vor sărbători 155 de ani de existenţă, ne propunem prezentarea, în comunicarea de faţă, a unor momente semnificative legate de viaţa danubiano-pontică, mai ales de Constanţa.

Între simțul datoriei și oprobiul public: moartea locotenentului Ioan Nițulescu

Andreea ATANASIU-CROITORU

Răscoala ţăranilor din anul 1907 a reprezentat un eveniment major pentru societatea românească din primul deceniu al secolului al XX-lea, cu atât mai mult cu cât aceasta s-a desfăşurat la doar un an după sărbătorirea, cu mare fast, a 40 de ani de domnie a regelui Carol I.

În perioada regimului comunist, răscoala din 1907 a fost prezentată de mai toţi cei care au studiat evenimentul, din două puncte de vedere: pe de o parte, ca o clasică ridicare la luptă a ţăranilor români pentru obţinerea de pământ şi drepturi, iar pe de altă parte, ca un exemplu de cinism şi chiar cruzime al „claselor exploatatoare" în încercarea de a-şi păstra privilegiile, chiar dacă aceasta însemna şi implicarea armatei împotriva populaţiei. Iar, dacă pentru cei dintâi, istoriografia românească din ultima jumătate de veac a alocat un generos spaţiu de cercetare, „exploatatorii" sau apărătorii acestora au fost lăsaţi în umbră sau chiar în uitare, despre ei reţinându-se fie că nu au cedat pământ ţăranilor, în cazul moşierilor, fie că au

tras în țărani cu sânge rece, în cazul militarilor, în încercarea de a reprima mișcarea. Mai mult chiar, în spiritul ideologiei comuniste, s-a pomenit și de „țăranii răsculați ce au înfruntat cu eroism armata".

În tot acest context dual se înscrie și moartea locotenentului Ioan Nițulescu , singurul ofițer ucis de țărani în timpul răscoalei din 1907.

Documente din arhiva Institutului de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion" Tulcea despre viața şi activitatea lui Eugeniu Botez (Jean Bart)

Mădălina CIOCOIU

Comunicarea îşi propune să prezinte o serie de documente, manuscrise şi fotografii din arhivele ICEM „Gavrilă Simion" Tulcea, care au aparținut lui Eugeniu Botez (Jean Bart). Materialul prezentat evidențiază atât diverse aspecte din viața de familie, dar conturează şi personalitatea complexă a acestuia: ofițer de marină şi căpitan de port, devotat carierei militare, publicist şi scriitor talentat, creatorul Asistenței Sociale din România.

Corespondență privată a familiei avocatului şi parlamentarului constănțean George Dobias, între 1893-1957

Lavinia DUMITRAŞCU

În încercarea de a reînvia amintirea personalităților, familiilor mai mult sau mai puțin importante ale Dobrogei, îl aduc în atenția auditoriului pe George Dobias, avocat şi parlamentar al Constanței, în prima jumătate a secolului XX. Cercetarea a pornit de la găsirea unor fotografii şi cărți poştale de familie.

În comunicarea de față, prezint câteva dintre acestea, încercând să conturez atât personalitatea sa publică, cât şi imaginea soțului, părintelui şi fratelui George Dobias.

Comandorul Triandafil Mihuțu, comisar maritim şi comandant militar de port la Constanța, Bender şi Brăila

Marian MOŞNEAGU

Fiul Handei şi al lui Gheorghe Mihuțu, Triandafil Mihuțu s-a născut pe 5 iunie 1872 în Aminciu, plasa Mitova, districtul Epir.

Absolvent al Şcolii Militare de Artilerie şi Geniu, Secția Marină din Bucureşti - la 1 iulie 1899 - şi al Şcolii de Aplicație - în 1902 -, a urcat treptele carierei militare până la gradul de comandor (1934).

A activat la Apărarea Porturilor Fluviale din cadrul Diviziei de Dunăre (1899-1901), Depozitul Echipajelor Marinei (1902-1904), pe bricul „Mircea" din cadrul Diviziei de Mare şi a fost profesor la Şcoala Navală (1904-1906), pe canoniera „Griviţa" la Divizia de Dunăre (1906-1907), comandant al portului Constanța în cadrul Inspectoratului General al Navigației şi Porturilor (1907-1908), la Divizia de Mare (1909-1910), pe canoniera „Siretul", comandant al Stațiunii Sulina şi al torpilorului „Alexandru cel Bun" din cadrul Diviziei de Dunăre (1910-1911), pe monitorul „Lahovary" (1911-1913) şi în Direcția V Marină din Ministerul de Război (1913-1914).

După trecerea în rezervă, la 1 aprilie 1914, a fost comisar maritim şi comandant al portului Sulina (1914-1916), comandant militar al portului Constanța (1916-1917), comandant al Grupului IV Transporturi din cadrul Comunicațiilor pe Apă (1917-1918), şeful Biroului Marinei în Comisariatul General al Basarabiei şi comandant militar al portului Bender (1918-1919), respectiv comandant militar al portului Brăila (1919-1920).

Bun camarad, inteligent, cu aptitudini militare şi o cultură generală remarcabile, manierat, poliglot, sobru şi devotat profesiei, a îndeplinit cu succes numeroase misiuni speciale în timpul Primului Război Mondial, fiind distins cu Ordinul sârb „Vulturul Alb" în grad de ofițer (1907), Medalia jubiliară (10 mai 1906) şi Ordinul „Coroana României" în grad de cavaler (1911).

Constantin (Bibi) Costăchescu,
comandantul de legendă al submarinelor româneşti

Florian BICHIR

Comunicarea de faţă prezintă cariera deosebită a comandorului Constantin (Bibi) Costăchescu (1909-1982), comandant al submarinului „Delfinul", singurul comandant român de navă cu o torpilare reuşită în misiune de război, la est de Yalta, pe 5 noiembrie 1941.

Ambasadorul Vasile (Basil) Stoica – simbol al slujirii necondiţionate a Neamului Românesc

Robert STĂNCIUGEL

Vasile Stoica **(**1889-1959), naţionalist român, în primul rând, dar şi ambasador, jurnalist, şi-a adus contribuţia în perioadele istorice cele mai importante ale istoriei României primei jumătăţi de secol XX. A fost un apărător al drepturilor românilor din Transilvania, membru al Partidului Naţional Român, condamnat la moarte în contumacie de Curtea Marţială de la Cluj pentru dezertare din armata austro-ungară - în Primul Război Mondial -, cu o activitate impresionantă în SUA în favoarea românismului – inclusiv diplomatică, şi în perioada interbelică şi a celui de-al Doilea Război Mondial -, expert tehnic în delegaţia României la lucrările Conferinţei de Pace de la Paris, secretar de stat la Ministerul Propagandei Naţionale. În condiţiile realităţilor impuse de regimul comunist, în 1948, Vasile Stoica a fost condamnat şi încarcerat, până în 1955 - pentru încercare de fugă din ţară - şi, din 1958, la 10 ani închisoare corecţională, pentru atitudine duşmănoasă faţă de ţara sa. A murit pe 27 iulie 1959 în închisoarea de la Jilava.

Constantin Scarlat pionier al arheologiei subacvatice la Marea Neagră

Răzvan PANTELIMON

Această prezentare îşi propune să analizeze contribuţiile comandorului Constantin Scarlat la dezvoltarea arheologiei subacvatice din zona Mării Negre şi a Dunării. Arheologia subacvatică este un domeniu al arheologiei relativ nou şi puţin dezvoltat în România. Constantin Scarlat a fost primul care s-a dedicat acestei activităţi în România, cercetările sale ducând la o serie de descoperiri care au fost, ulterior, valorificate în scop expoziţional şi muzeistic. Deşi nespecialist în domeniul arheologiei, Constantin Scarlat rămâne o personalitate importantă a vieţii ştiinţifice dobrogene şi pionierul arheologiei subacvatice din România.

Câteva amintiri ale Elisabetei Luca, soţia lui Vasile Luca

Andrei ŞIPERCO

Elisabeta (Betti) Luca a fost, timp de câţiva ani, una dintre cele mai puternice şi influente femei din România comunistă. Nu a fost doar soţia unuia dintre cei patru mari lideri ai P.M.R., Vasile Luca, secretar al C.C., ministru al Finanţelor şi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. Betti Luca făcea parte din cercul select al ilegaliştilor: deţinut politic în anii '30, voluntar în Războiul Civil din Spania şi emigrant politic în U.R.S.S. Înlăturarea din toate funcţiile şi, ulterior, condamnarea lui Vasile Luca, au fost însoţite de eliminarea soţiei sale din funcţia de membru în Comitetul Cinematografiei de pe lângă Consiliul de Miniştri, Elisabeta Luca fiind la rândul ei arestată şi anchetată.

Amintirile Elisabetei (Betti) Luca au fost relatate, în ianuarie 1975, de Dan Răutu - unul din cei doi fraţi ai lui Leonte Răutu -, şi au fost notate de Alexandru Şiperco (1920-1998), fost ilegalist, scriitor, redactor-şef al Editurii Politice (1958-1970), membru (1955-1998) şi vicepreşedinte (1982-1986) al Comitetului Internaţional Olimpic.

Mărturii ale edificiilor şi construcţiilor franceze în Constanța (secolele XIX- XX)

Tănase BUJDUVEANU

O dată cu revenire Dobrogei României, în prima şedinţă a Consiliului Comunal din 12 decembrie 1878, în cadrul dezbaterilor referitoare la viitorul oraşului Constanța, prefectul Remus Opreanu propune construirea pieţelor publice, pavarea străzilor cu borduri de bazalt, ridicarea de noi clădiri, prin vânzarea de terenuri dincolo de grădina publică (actualul parc al Teatrului). De asemenea, se susţine continuarea lucrările edilitare în zona peninsulară, prin restaurări şi reconstruire. Consiliul Comunal va da aprobări pentru ridicarea caselor şi a altor edificii publice, cu mai multe etaje, din piatră şi cărămidă. Se vor lua măsuri pentru pavarea, an de an, a Pieţii Independenţei (actuala Piaţa Ovidiu). La 1882, transformările edilitare din centrul Constanţei erau comparate cu cele de la Ringstrasse, din Viena.

Printre primele edificii s-au aflat şi cele ale unor francezi stabiliţi în oraşul de la malul mării. Francezii vin la Constanța, fiind interesaţi de construcţia de case, hoteluri sau pentru tranzacţii în vederea achiziţionării acestora. Erau bancheri, persoane care doreau să investească în construcţii, conştienţi de viitorul oraşului. Au realizat edificii durabile - unele dintre ele dăinuind şi în ziua de astăzi -, în zona malurilor mării sau către nord. Unii dintre ei au influenţat noua configuraţie a Constanţei prin stilurile pe care le-au practicat în perioada de sfârşit a secolului al XIX-lea şi prima parte a secolului al XX-lea. Arhitecţii francezi au modelat noile construcţii şi au adus o contribuţie esenţială la ceea ce numim „Constanța Franceză".

Victor G. Stephănescu şi realizările sale la Marea Neagră

Mioara IONIŢĂ

Cel mai mare dintre copiii compozitorului şi întemeietorului Operei Române, George Stephănescu, talentat arhitect adept al stilului neoromânesc iniţiat de Ion Mincu este, din păcate, una din figurile reprezentative, aproape uitate, ale culturii româneşti din a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi prima jumătate a secolului al XX-lea.

De aceea, autoarea comunicării cu titlul de mai sus, intenţionează să readucă la lumină, prin prezentarea datelor cunoscute pe baza unor documente aflate în posesia familiei arhitectului, amănunte semnificative din viaţa şi activitatea acestuia.

Deşi opere datorate talentului şi creativităţii lui Victor G. Stephănescu se regăsesc în Bucureşti, Alba Iulia şi în alte localităţi din România, autoarea se opreşte în mod deosebit asupra realizărilor arhitectului de la Marea Neagră, atât din oraşul Constanța, cât şi din portul Constanța şi staţiunea Mamaia. Îi vin în sprijin în această temerară întreprindere şi cele 20 de fotografii aflate în patrimoniul Muzeului Naţional de Istorie a României, parte dintre ele imortalizând monumente de arhitectură proiectate de Victor G. Stephănescu.

Modernismul interbelic românesc în zona litorală

Radu CORNESCU

În perioada interbelică, mai precis în anii '30, ideile Mişcării Moderne din arhitectură se răspândesc şi, odată cu implementarea lor în toate ţările europene, ele pătrund şi în România, cunoscând un succes în rândul tinerei generaţii de arhitecţi, dar şi o popularitate în rândurile burgheziei progresiste, care îşi găseşte, astfel, un mod nou de expresie. Dezbaterea estetică, chestiunea locuinţei ieftine, a oraşului funcţionalist, vocaţia socială sunt doar câteva elemente care militează pentru înlocuirea „vechilor estetici". Arhitecţi ca Horia Creangă, Marcel Iancu, G.M. Cantacuzino, Hanrieta Delavrancea-Gibory etc. reprezintă noul val care se naşte în Bucureşti, dar cuprinde destul de repede toată ţara. Arhitectura modernistă înlocuieşte ornamentele stilurilor istorice şi se face prezentă prin expresivitatea ei, bazată pe volumetrie şi proporţii, pe elementele Art Deco, pe ridicarea regimului de înălţime, dar impunând şi altă linie urbanistică şi peisageră.

Pe litoralul românesc, cu o lungime de 450 km (întinzându-se de la Cetatea Albă la nord până la Ecrene, la sud de Balcic), în perioada interbelică, au activat mai toţi arhitecţii celebri ai României,

incluzându-i şi pe cei constănțeni: Harry Goldstein (Horia Maicu, după schimbarea numelui), Ioan Căpşuneanu, Gheorghe Andriescu, D. I. Gospodin. Construcțiile acestora au împânzit litoralul nostru, indiferent dacă erau blocuri sociale, clădiri administrative, vile sau hoteluri. Ele sunt astăzi o mărturie a dezvoltării României Moderne.

Constanța - soarta unor arhitecți în perioada comunistă

Vlad Mitric CIUPE

Arhitecți moderniști celebri români, care au activat atât în Constanța, cât şi în şi împrejurimi, în perioada interbelică, au avut, din varii motive, o soartă nedemnă în perioada comunistă în raport cu pregătirea şi nivelul lor. Chiar şi studenți arhitecți, care la schimbarea de regim au militat pentru menținerea valorilor şi profesionalismului în arhitectură, au avut de suferit. Arhitecți ca Ioan Căpşuneanu, Ion D. Enescu, Constantin Iotzu, Dan Stoica, Ion Puşchilă, Eugen Botez etc. au avut viețile şi destinele profesionale sfărâmate de acel aparat totalitar care a distrus intelectualitatea românească după 1945. Fie că au fost traşi pe „linie moartă", puşi să proiecteze lucrări agricole sau unele nesemnificative, făcuți desenatori sub şefi agramați, fie că au cunoscut ani grei de detenție în închisorile comuniste, aceşti arhitecți au avut o perioadă tragică, unii dintre ei murind în închisori sau curând după eliberare. Puțini au fost cei care au putut să revină şi să profeseze la nivelul lor după această perioadă nefastă din istoria României.

Tulcea – oraş turistic între istorie şi modernitate

Ligia DIMA

Datorită poziției sale geografice, oraşul Tulcea, aşezat în formă de amfiteatru, între două cotituri ale Dunării, oferă turiştilor o privelişte dintre cele mai pitoreşti. Puține sunt oraşele aşezate pe lungul țărmurilor dunărene care pot oferii călătorilor o asemenea privelişte. De-a lungul existenței sale, oraşul Tulcea a suferit numeroase transformări arhitecturale, care şi-au pus amprenta pe aspectul întregului oraş. De cele mai multe ori, aceste transformări au dus la distrugerea unor clădiri istorice importante care înfrumusețau oraşul şi atrăgeau turiştii din toate colțurile lumii.

În acest context, autorul prezintă atât influențele modernității asupra structurii arhitecturale ale oraşului Tulcea, a clădirilor importante distruse odată cu declanşarea procesul de sistematizare, cât şi obiectivele culturale păstrate, clădirile istorice importante pe care turiştii sosiți în oraşul Tulcea le mai pot admira astăzi.

Mahalaua - din Imperiul Otoman în Țările Române. Perspectiva istoriografică

Iuliana STAVARACHI

Structurile urbane incipiente, care au împărțit, din punct administrativ, centrele urbane din Țările Române, precum a fost cazul parohiei, a enoriei sau a uliței, au fost înlocuite, în cea de-a doua etapă de evoluție a oraşului românesc de la sud şi est de Carpați, începând cu secolul al XVI-lea. Noua structură formată, mahalaua, îşi avea originea în Imperiul Otoman şi s-a răspândit, până la jumătatea secolului al XVIII-lea, odată cu accentuarea dominației otomane în toată zona balcanică. Mahalaua românească şi-a păstrat o parte din trăsăturile din spațiul de origine, dar a dobândind şi unele noi, datorate specificului local al provinciilor româneşti. În comunicarea de față, vom realiza o incursiune în istoria mahalalei din Țările Române, pentru a stabili procesul de formare a mahalalei, trăsăturile principale şi evoluția până la jumătatea secolului al XVIII-lea. Pentru a realiza aceasta incursiune, vom folosi ca element de analiza mahalaua Muntenimii din Iaşi, una din structurile centrale de acest tip din capitala Moldovei, care a cunoscut pe lângă trăsăturile generale, şi unele particularități care i-au marcat parcursul istoric. Alături de aria geografică pe care ne vom axa, spațiul moldovenesc, trebuie menționat şi intervalul temporal adus în atenție şi care cuprinde sfârşitul secolului al XVII-lea şi începutul secolului al XIX-lea.

Studiu asupra evoluției Bucureştiului din perspectivă administrativă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

Iulia-Cristina DOMINTE

Oraşul Bucureşti a evoluat în timp de la o simplă aşezare la târg şi, abia la sfârşitul secolului al XIX-lea, se poate vorbi despre o urbe în adevăratul sens al cuvântului. În conformitate cu planurile oficiale şi cu impresiile călătorilor străini, capitala s-a dezvoltat atât pe orizontală, cât şi pe verticală, într-un „haos" generat de necesități şi oportunități, fără urmă de plan urbanistic! Prin studiul de față, vom prezenta principalele etape de încercare ale autorităților de organizare adminstrativ-teritorială şi rezultatele acestora.

Perspectivele teoretice si legislative asupra politicii economice a României (1876-1888)

Liviu BRĂTESCU

În doua jumătate a secolului al XIX-lea, societatea românească a cunoscut o dinamică deosebită. Pe lângă schimbările de natura politică, s-au înregistrat şi o serie de măsuri din categoria politicii economice, menite a oferi o perspectivă dezvoltării economice a spațiului românesc. Acestea s-au dezvoltat având în centrul lor două direcții sau tendințe - cunoscute sub numele de protecționism şi liber-schimb -, care corespundeau, în linii mari, concepțiilor economice ale celor două partide ce îşi disputau conducerea țării. În timp ce prima teorie a fost susținută şi promovată de P.N.L., cea de-a doua aparținea Partidului Conservator.

Legislația adoptată, în perioada 1876-1888, de către Partidul Național Liberal, cel care s-a aflat 12 ani consecutivi la conducerea țării, a reprezentat asumarea influenței liberalismului economic regăsit în spațiul european central şi apusean. Legislația economică susținută de liderii liberali nu a fost una consecventă, existând şi lideri politici - precum I. Ghica -, care au făcut abatere de la „regulă" şi care s-au evidențiat ca adepți ai liber-schimbului. În cele ce urmează, vom încerca să realizăm o incursiune în istoria legislației economice adoptată în timpul marii guvernări liberale - aşa cum este numită perioada dintre anii 1876-1888 -, precum şi o prezentare a ideilor şi reprezentanților de marcă care le-au promovat.

Ultimele 67 de zile din viața regelui Carol I în lumina telegramelor diplomatice austro-ungare 4 august 10 octombrie 1914

Sorin CRISTESCU

Telegramele austro-ungare şi belgiene trimise de la Bucureşti între 18 august şi 10 octombrie 1914 ne prezintă zbuciumul sufletesc al regelui Carol I, care aştepta, cu înfrigurare, vestea izbânzilor germane şi voia neapărat să ajute Puterile Centrale să obțină victoria decisivă. Încercările sale de a angaja România pe acest drum au fost zădărnicite de atitudinea vehementă a opiniei publice româneşti, care vedea în Războiul Mondial posibilitatea de realizare a idealului național: unirea cu frații de peste Carpați.

Diplomația Coroanei: vizita regelui Carol al II-lea al României în Polonia (1937)

Daniel CITIRIGĂ

Odată cu demiterea ministrului de Externe, Nicolae Titulescu, survenită la 29 august 1936, la baza căreia stătea, printre altele, o apropiere considerată periculoasă față de Uniunea Sovietică, cu consecințe nefavorabile în relația cu țări precum Germania, Italia sau Polonia, politica externă a României suferea o schimbare de nuanță. Astfel, obsesia pentru securitatea colectivă, ce avea drept girant Franța, şi pentru pactele promovate sub cupola Societății Națiunilor de către fostul ministru de Externe, nu mai constituiau piatra unghiulară a diplomației de la Bucureşti.

În acest context, remarcăm o implicare activă a regelui Carol al II-lea în politica externă. După vizita în Cehoslovacia din 1936, urmează una în Polonia, între 26 iunie şi 1 iulie 1937, însoțit de fiul sau, Marele Voievod Mihai, după ce, în prealabil, monarhul român îl primise pe preşedintele polonez Ignacy Mosicky la Bucureşti. Deşi la o primă vedere astfel de vizite păreau doar de curtoazie, totuşi, reacțiile

oficialilor Marilor Puteri şi a vecinilor României interbelice, nu arată acelaşi lucru. Dacă la Varşovia, regele României era primit cu un fast excepţional, iar presa poloneză aloca spaţii enorme monarhului şi realizărilor ţării sale, la Paris, deşi privită cu optimism apropierea româno-polonă, totuşi, exista suspiciunea unei schimbări a direcţiei politicii externe româneşti, în favoarea Germaniei; la Moscova, comisarul pentru politică externă, Litvinov, avea chiar o ieşire violentă, văzând în schimbul de vizite româno-polone un caracter net anti-sovietic. Desigur, nici pentru autorităţile cehoslovace, o posibilă schimbare a opticii politicii externe a României nu era văzută cu ochi buni. În acest context, studiul nostru îşi propune o analiză a relaţiilor bilaterale româno-polone, dar, în special, a percepţiilor actorilor terţi implicaţi în politica central şi sud-est europeană.

Noi surse documentare din arhiva C.N.S.A.S: Fondul F.C.X

Laura STANCU

Larga varietate a documentelor aflate în custodia C.N.S.A.S. obligă, uneori, la o scurtă prezentare a acestora, cu scopul evident de a facilita cercetarea şi de a promova valorile arhivistice existente. În acest sens, am considerat oportună realizarea unei descrieri privind „*conţinutul şi organizarea lucrărilor, problemele specifice de evidenţă şi modul de valorificare a informaţiilor*" existente la nivelul unei unităţi militare, cu atribuţii specifice în munca de securitate, din perioada anilor 70-80. Vom încerca să desluşim sarcinile operative ale compartimentului 0110 din structura fostei Securităţi, tipul documentelor emise şi aspectele consemnate de ofiţerii specialişti din cadrul compartimentului de specialitate Constanţa.

Percepţii ale patrimoniului naţional în perioada postbelică

Silviu MOLDOVAN

Ţinând cont atât de tematica propusă de organizatori, dar şi de anumite accente repetitive existente în discursul public recent, propunem, de această dată, o temă legată de percepţii asupra patrimoniului naţional în perioada postbelică. Această abordare vizează identificarea unor idei - chiar subiective - cu efect asupra percepţiilor/trăirilor publice, deseori cu urmări de lungă durată.

Problematica patrimoniului naţional este intens reflectată nu numai în documentele politice cu caracter public ale regimului comunist, ci şi în arhivele deţinute de fosta Securitate. Depozitare ale dovezilor „ciocnirii politice" care a dominat societatea românească, în special în primii 15 ani după încheierea celui de al Doilea Război Mondial, acestea conservă şi urmele unor abordări consensuale mai mult sau mai puţin explicite ori mărturisite.

Abordările consensuale nu sunt deloc lipsite de interes pentru studiul istoriei recente. Atestările acestora sunt multiple, în ciuda impresiei contrare create de abordările curente (care au compensat deja, în mare măsură, efectele celor ideologic–reducţioniste dominante în deceniile postbelice).

În acest context, domeniul patrimoniului naţional, al conservării şi valorizării acestuia a fost unul în care consensul (chiar dacă nu a fost numit aşa şi nu totdeauna a fost urmărit ca un scop în sine) era mai simplu de obţinut, în condiţiile în care, după 1960, apăruseră unele similitudini evidente între convingerile patriotice ale cvasitotalităţii foştilor deţinuţi politici (nu puţini dintre ei având competenţe profesionale în domeniul patrimoniului naţional) şi o parte a ideilor promovate de puterea politică.

Un efect al „ciocnirii ideilor" (care, uneori, au constituit un soi de Ersatz al ciocnirilor politice propriu-zise) a fost şi disputa asupra existenţei şi a valorii patrimoniului naţional.

Pornind de la problematica patrimoniului istoric (material), considerăm că la fel de importantă este şi problematica patrimoniului uman (spiritual), un domeniu la fel de dominat de percepţii subiective, deseori antagoniste şi aparent ireconciliabile, dar care beneficiază de o varietate de posibilităţi de abordare, chiar prin prisma documentelor de arhivă încă necercetate sau neevaluate în mod satisfăcător.

În întâmpinarea centenarului Marii Uniri (2018-2020)

Alexandru PORȚEANU

Pe baza experienței dobândite în cercetarea domeniului, autorul schițează unele obiective şi metode de lucru în perspectiva apropierii Centenarului Marii Uniri. Astfel, se consideră ca fiind necesară evaluarea ştiințifică, critic-constructivă, a poziției şi nivelului istoriografiei domeniului, a structurii acestuia, pentru identificarea părților, chestiunilor şi aspectelor ce reclamă completări, aprofundări, ori nuanțări. Autorul propune lărgirea cadrului cronologic al marcării Centenarului, prin includerea Tratatului de Pace de la Trianon, o atenție specială în sublinierea semnificațiilor externe şi internaționale ale marcării Centenarului. Lucrarea pledează pentru respectarea profesiei de istoric, pentru evitarea distorsiunilor şi politizării istoriei în cursul acestor demersuri istoriografice. Ele vor putea conduce la sinteze cuprinzătoare, la noi contribuții documentare, studii zonale etc. În cuprinsul lucrării şi al expunerii ei, autorul aduce unele exemplificări relevante privind direcțiile cercetării istorice în perspectiva Centenarului Întregirii României.

Raporturi interreligioase în Bulgaria postcomunistă

Nicolae Răzvan MITU

Lucrarea de față prezintă o situație a raporturilor etnice şi religioase din Bulgaria de după căderea comunismului. Cea mai mare minoritate este reprezentată de turci. Ca o contrapondere, în țară, au apărut şi partide politice cu accente naționaliste, care militează împotriva acestora.